

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

230/59

N:r 1

Jan.

1956

Pris 75 öre

Status

Hjut den vällagade
skånska maten på någon av
de sju Solidarrestaurangerna

Solidar

Pilgården	Bergsgatan 20
Ströget, Södergat. 5	Drottningtorget 10
Folkets Hus	Malmgården
Temperance - även hotell	

NORRTELJE GJUTERI

Greisz & Söner

NORRTÄLJE

Tel. 126 20

Tillverkar kärnblåsmaskinen "CORALL",
högheldhärdigt kromgjutgods, tackjärnsgjutgods
samt speciallegerat gjutgods.

ARBETSGLÄDJE

Uppmätt och färdigförpackat material för flättnings-
arbeten av olika slag såsom kakfat, serverings-
brickor, blomkorgar m.m. Populära och lättsålda
modeller, begärliga på den öppna marknaden!

Rekvirera fullständig katalog

Vårt arbetsmaterial tillverkas och förpackas av
sjuka och partiellt arbetsföra vid Arbetstränings-
verkstaden vid Värnhems Vårdhem i Malmö. Vi
vänder oss till sjukhus och vårdanstalter för att i
samarbete med arbetsterapien ge sysselsättning åt
sjuka och partiellt
arbetsföra.

Två exempel ur vår katalog

HOBBYMATERIAL

Pilgatan 9, Malmö

Tel. 163 94

Arbetslokaler: Värnhems Vårdhem, Malmö

Vad är **PLM** ?

Svar: Det är signum på marknads-
förmämsta bleckplåtsförpack-
ningar tillverkade av

PAKTIEBOLAGET
PLÅTMANUFAKTUR

Rörtekniska Byrån A.-B.

A. Nyström, V. Roxman

T. Ericson, A. Thingwall.

N. Mälarstrand 24 — STOCKHOLM

Tel. 52 44 44, 52 44 45

Konsulterande ingenjörsfirma för värme-, ventilations-
och sanitetstekniska anläggningar.

Flick- och Backfischklänningar

AB. P. RUDHOLMS Konfektionsfabrik

Tel. 152 80 Borås

Gynna

svensk industri

Utkommer varje månad

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Nr 1 Januari 1956

19:e årgången

Ansvarig utgivare: EINAR HILLER.
Redaktör: SIXTEN HAMMARBERG.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser:

$\frac{1}{2}$ sid. 400:—, $\frac{1}{4}$ sid. 225:—,
 $\frac{1}{8}$ sid. 125:—, $\frac{1}{16}$ sid. 65:—.

Småannonser:

60 mm spaltbredd 65 öre mm.
90 mm spaltbredd 90 öre mm.

Färgannonser 25 % tillägg.
För julnumret specialoffert.

Kontrollmärke
lagligen skyddat

HUVUDREDAKTIONEN I STOCKHOLM:
Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

LOKALREDAKTIONEN I MALMÖ:
Kamrergatan 3. Tel. 97 53 44.
Postgironr 95 00 65.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50.

Alkoholmissbruk på sanatorium

Övergången till vårt nya system för spritförsäljning kunde naturligtvis inte gå spårlöst förbi och man börjar nu i tidningsspalter och på annat sätt skönja "oktoberrevolutionens" följdverkningar. Det ökade förtroendet till medborgarnas sätt att handha de starka dryckerna har främst tagit sig uttryck i en ökad försäljning av de omdiskuterade varorna. Ett faktum som man på många håll, även inom de nykterhetsvårdande instanserna, haft en viss föräning om. Att det nykterhetsvårdande resurserna inte ökat i takt med efterfrågan på våtvarorna är också för dagen ett känt faktum, som man håller på att konstatera med hjälp av färskta utredningsresultat och diverse djuplodningar i i alkoholträsket. Man kan i korthet påstå att en gammal fråga, alkoholproblemet som samhällsproblem, blivit som ny i samband med den sista tidens händelser. Försäljningssiffrorna — att spritförsäljningen under de tre första fria månaderna ligger omkring 25 % över motsvarande tid ifjol — säger en hel del. När man sedan vill försöka analysera olika skönjbara verkningar gör man nog klokt i att dröja ett tag med sina slutomdömen.

Ur tuberkulosvårdssynpunkt ha vi dock — så konstigt det kanske kan låta — anledning att redan nu göra några kommentarer. Den beska sanningen är kort och gott, att tendensen visar ökad alkoholkonsumtion även på våra sanatorier, vilket av vad som anförts tydligen har samband med den allmänt ökade spritförsäljningen, men företeelsen måste också sättas i samband med en rad andra faktorer. Först bör emellertid understrykas, att våra påståenden — eller om man så vill dåligt valda nyårsord till läsekretsen — har sin upprinnelse i en del avslöjanden vid ett sammanträde med Svenska Sanatorieläkareföreningen. För vår egen del bör sägas, även om det gäller en

tråkig sak, att sanatorieläkareföreningens initiativ till en öppen diskussion med representanter för De Lungsjukas Riksförbund visar ett gott handlag att på bredast möjliga bas söka komma tillrätta med alkoholfrågan inom tbc-vården.

*

Det ligger nära till hands att med ledning av vad som sagts dra slutsatsen att sanatoriepatienter tillhör de största alkoholkonsumenterna eftersom den fria spriten tycks ge så snabbt utslag här. Förklaringen ligger emellertid i att en kommitté, speciellt tillsatt för tuberkulosvården i Stockholm, sysslat med alkoholproblemet en längre tid och nu presenterade sitt utredningsresultat vid Sanatorieläkareföreningens sammanträde. De uppgifter utredningen i Stockholm redovisade gav upptakt till en debatt, som bl. a. visade att alkoholfrågan och det tilltagande alkoholmissbruket ingalunda är någon separat företeelse för storstaden Stockholm. Men först några ord om själva utredningsresultatet. Att missbruk av alkohol på sanatorium förekommer är klart bevisat och den fria spriten har förvärrat situationen. Spritens väg till tbc-sjukhusen går bl. a. via permissionsresor och besök hos patienterna. Situationen, sådan den föreligger ur utredningens synvinkel, ger anledning till åtgärder av olika slag, framförallt att förebygga ännu mer markanta missförhållanden. Orsakerna till alkoholmissbruket och därmed sammanhängande problem är inte möjligt att behandla inom en ledares snäva ram, men några fakta kan beröras. Man fäster sig vid att alkoholmissbruket ofta ligger långt före sjukdomens utbrott, dvs. när man söker ställa alkoholen i relation till "den nya sjukdomen", tuberkulosen. En fråga, som ofta ställs från patienternas sida, är huruvida sprit är "farlig" och i utredningen märker man också den gamla föreställ-

ningen om spriten som en direkt verksam faktor för att tillfriskna från tuberkulosen. Det klientel, som kartlagts, visar i övrigt ett mycket skiftande beteendemönster och man bör i det sammanhanget ha klart för sig att avancerad alkoholism inte är någon isolerad företeelse för lungsjuka.

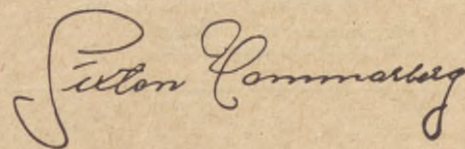
*

Innan vi går vidare kan det vara skäl att påpeka, att när en person skrivs in för vård på sanatorium tar man inte emot bara "ett fall", en lungtuberkulos, utan en hel människa — med en människas beteendemönster och vanor. Man får nämligen utgå ifrån att sanatoriepatienterna i stort sett, liksom ute i det vanliga livet, är vanliga, hyggliga människor, men det kan inte undvikas, så länge vi har alkoholmissbrukare ute i samhället, att en och annan sådan också hamnar på sanatorium. När man därför med stöd av utredningsresultatet yrkar på vissa åtgärder i förebyggande syfte, framförallt för att befrämja trivsel och sund samlevnad på sjukhusen, kan man i princip inte motsätta sig sådana under förutsättning att de i detalj utformas så att inte en grupp, som exempelvis i detta fall de lungsjuka, blir någon strykpojke utan att ingripande sker överlag, varhelst missbruk av alkohol förekommer. Av flera debattinlägg framgick vidare, att lagmässiga förutsättningar till aktiva åtgärder vid avancerade fall av alkoholmissbruk inte är möjliga som vår nu gällande lagstiftning är utformad. Riksdagsman Sigfrid Jonsson, som i egenskap av ordförande i De lungsjukas riksförbund, deltog i den refererade diskussionen med Sanatorieläkareföreningen, deklarerade att *alkoholismen som sjukdom* givetvis med stöd av läkare och samhälle måste bekämpas och i de grava fall där ingripande måste ske får man ställa det större antalet sanatoriepatienters trivselfråga i relation till de mycket få, vilka utgör ett oroselement i sjukvården. Denna principiella deklaration till frågan om att bl. a. överföra vissa "hårdföra" element till vårdformer utanför den egentliga sanatorievårdens ram får också ses mot den bakgrund hela debatten fördes. Från sanatorieläkarhåll betonades livligt, att man måste lägga huvudvikten vid vårdproblemets olika faser — inte på personliga frihetsberövanden — och att den centrala vårdanläggning för svårt alkoholskadade utredningsmännen i Stockholm förorda får de resurser en modern människovård av i dag kräver.

*

Denna koncentrerade framställning av alkoholfrågan, avskärmad i sanatorieperspektiv, är nu inte bara ett aktuellt problem för läkare, alkoholforskare och nykterhetsvårdare utan också för oss, våra lokalföreningar och vårt riksförbund. Det fria systemet med inköp av spritdrycker har aktualiserat frågan och det är en hederssak ur organisatorisk synvinkel att med-

verka till att neutralisera de missförhållanden, som här berörts, även om de inte tillhör de angenämare uppgifterna inför ett årsskifte. Från läkarhåll har man som synes redan på ett tidigt stadium sökt vår medverkan och det är även vår avsikt att utöver denna kortfattade orientering återkomma och i specialartiklar belysa problemet från olika synvinklar. Det kanske kan invändas från en del håll att "nykterhetspropaganda" inte tillhör vårt arbetsområde, men om vi i stället talar om medlemsvård och sjukhustrivsel kanske vi förstår vårt medansvar bättre.

Arbetsvården vill ha mera personal

framgår av en artikel i tidskriften Arbetsmarknaden av byråchef Albert Bergh. Arbetsvårdens personalresurser har länge varit otillräckliga, framhåller författaren, och det är stor risk för att man kan äventyra resultatet av de samfälliga åtgärderna för återanpassning i arbete av sjuka och skadade personer. Statens organisationsnämnd har i en PM funnit det befogat med en personalförstärkning av 27 tjänster, dvs. sex befattningar mindre än Arbetsmarknadsstyrelsen ansett erforderliga, men nämnden har själv gjort en del reservationer till de egna beräkningarna.

Glädjande nyårsrapport — återfallsfrekvensen vid tbc visar ingen ökning

Man har en längre tid haft på känn att återfallsfrekvensen vid lungtuberkulos ökat kraftigt de senaste åren — en siffra på omkring 66 % har kommit att stå som exponent för tendensen för landet i dess helhet. Den igångsatta specialundersökningen i Uppsala län — tidigare omnämnd av professor Erik Hedvall vid riksförbundets kongress i Uppsala ifjol har nu redovisats i prel. bearbetat tillstånd inför tbc-läkarnas riksstämma. Det är doktorerna Olle Hillerdal och Jan Spångberg, som står bakom de nu framlagda uppgifterna. Någon ökning av recidivfrekvensen har dess bättre icke här kunnat konstateras. Det gäller patienter, som vårdats för första gången för lungtuberkulos på lungkliniken i Uppsala dels åren 1949—51 då modern kemo-antibiotisk behandling mera genomgående började användas, dels för jämförelse under år 1944. Båda grupperna har följts 4 år efter utskrivningen. De kända återfallen på 1944 års material utgjorde 38,5 % men på 1949—51 års material 35,7 %, en given nedgång alltså. Alla återfallen har ej behövt sanatorievård.

Vi vill slutligen bara fästa uppmärksamheten på att dessa uppgifter gäller Uppsala län — inte hela landet — men torde dock ha sitt stora intresse för bl. a. fortsatt statistisk bearbetning av liknande material på andra håll. Av uppsalaresultaten har man vidare fått fram att återfall visat sig vara cirka 70 % större för patienter, som på egen tillskyndan lämnade sjukhuset innan behandlingen ansetts avslutad.

Dubbelt så hög standard om 20 år om vi sköter oss, lovade professor Ingvar Svennilson vid konferensen kring temat tekniken och morgondagens samhälle i slutet av förra året. Vid samma tillfälle konstaterade professor Arne Tiselius enligt *Morgon-Tidningen* att den vetenskapliga forskningen blivit en maktfaktor av största betydelse och viktigare än ett lands naturtillgångar och professor Åke Gustafsson lovade att ett utbyggt växtskydd skulle ge en skördeökning på 15—20 procent. Det är goda professorsord inför ett årsskifte, men det finns också andra som inte ser så optimistiskt på vårt välfärdssamhälle. Sanatorieläkare Erik Forsgren menar — och det i rätt kraftiga ordalag — i *Svenska Läkartidningen* att vår höga levnadsstandard medfört en lyxkonsumtion av bl. a. sötsaker, vilket är en stor fara för folkhälsan.

"Om vi sköter oss", lovade professorn

och föredragshållaren vid den ovan refererade konferensen. Det gör vi nu inte enligt dr Forsgren. Ett land som skryter av sin välfärdspolitik — och höga standard — har aldrig haft så många ohjälpta och vårdbehövande som nu, säger doktorn vidare.

Tuberkulosen har nu trätt tillbaka som folksjukdom och har ev. som följd av den wigforsska sockerdricksfördelningspolitiken med därav följande övernäring distanserat av sockersjuka, fettsot, och blodtrycksförhöjning, åkommor som i hög grad kunna förhindras genom dietrestrktioner och tidigt insatt medikamentös behandling. Tuberkulosen ger numera knappast full och effektiv sysselsättning åt alla våra centraldispensärer. Våra centraldispensärläkare bör icke urarta till kanonfotografer, som årligen betrakta tusentals röntgenfotografier och skriver ut några hundra kg kemikalier av tvivelaktigt värde för folkhälsan. Centraldispensärernas liksom skärmbildsundersök-

ningarnas program bör vidgas. Profylax mot blodtryckssjuka, fettsot, sockersjuka etc. bör komplettera den tbcprofylax, som hittills bedrivits med sådan framgång att arbetskraft bör i någon mån kunna frigöras från tbcbekämpandet.

Den mentala och kroppsliga hälso- och sjukvården ställer stora krav på kunighet, initiativ och organisationsförmåga hos ledarna. Jag tror att ledningen behöver förstärkas med en särskild, heltidsanställd byråchef för den *personliga*, profylaktiska hygienien. Vatten- och avloppshygienen

f. socialminister Gustav Möller har några tänkvärda ord att säga om välfärdssamhället

är ju företrädesvis teknisk och bör kunna klaras av ingenjörer och bakteriologer i samarbete. I England och nordamerikanska stater har man hälsoministrar. Hos oss i Skandinavien, där konsumtionen är alldeles för stor i förhållande till produktionen, har vi konsumentministrar. Regeringen bör kompletteras med en kun- nign och energisk hälsovårdsminister, som torde få full sysselsättning med de livsviktiga och penningslukande hälso- och sjukvårdsproblemen.

Det är, som synes, inte så väl ställt på det näringspolitiska områ-

det och doktorn ordinerar också "full sysselsättning" åt våra dispensärläkare, som inte får "urarta till kanonfotografer". Vi skall emellertid inte lägga oss i denna interna sysselsättningsfråga utan vända oss mot ett annat problem i folkhemmet, ett problem, som länge spökat i spalterna — och nästan mest utomlands. Det är vad man i utlandet kallar

"den nya synen på moralen"

och den härstammar från Sverige. den — enligt de utländska tidningar som citeras här hemma. I *Dagens Nyheter* hitta vi en artikel som bl. a. bygger på vad jättebladet *Daily Mirror* — upplaga ca 5 milj. — serverar sina läsare. Jättebladets reporter John Walters meddelar, att Sverige genomgår en social revolution, som påverkar kärleken, sexuallivet och föräldraskapet.

Tusentals ungdomar praktiserar fri kärlek, universiteten skryter med sina fria förbindelser. De kräver den senaste och bästa infomationen om födelsekontroll och får den.

Daily Mirror redogör sedan för den revolutionära förändring av det svenska samhället som åstadkommits av den nya moraliska jordbävningens verkliga orsak. "den rika organisationen Riksförbundet för sexuell upplysning". Fru Ottesen-Jensen beskrivs som en av Sveriges viktigaste krafter, och de svenska uppfattningarna att kvinnor bör få tillgång till preventivmedel och att det inte alltid behöver vara en evig skam att ha ett barn som är fött utom äktenskapet antyds med stora bokstäver vara förfärliga ting.

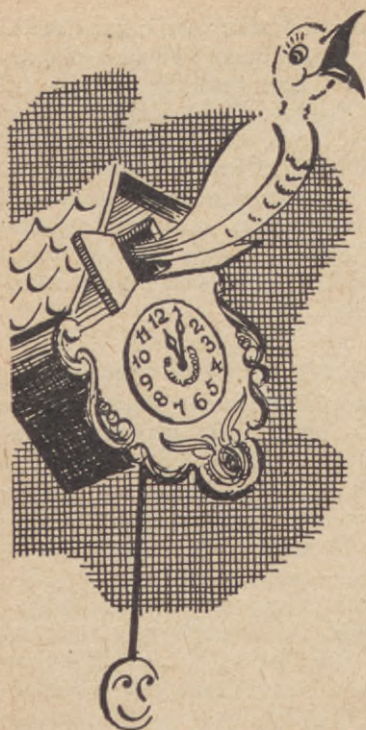
Daily Mirror meddelar också att de svenska anhängarna av den nya sexualmoralen "förlöjligar Englands lagar mot fosterfördrivning och skämtar om de engelska kyrkornas krav på avhållsamhet, mot skilsmässor och sexuell slapphet".

För vår del ha vi återgivit detta för att få så stor variation som möjligt i kören av röster om det svenska välfärdssamhället. Men även om frågan Sveriges moral contra Englands så att säga ligger utanför vår horisont så kan man inte låta bli att erinra om att "den sexuella lösläppheten", som ofta — i skönlitterära och andra sammanhang — påståtts vara de lungsjukas privata egendom, nu utsträckt till att omfatta hela svenska folket.

Summerar man ihop intrycken av vad som sagts av olika folkhems-kritiker under sista tiden måste

(Forts. å sid. 19)

EN NYÅRSÖNSKAN

Tack och lov för optimisterna. Det är för väl att de finns. Vi behöver dem, inte minst bland läkarna. Och om få sjukdomar, om kanske ingen annan, gäller i så hög grad som om tuberkulosen, att läkarna på de sista tio åren fått bättre reell täckning för sin optimism och tillförsikt. De kan numera, vid sjukbädd och i tidningsspalt, sätta kraft bakom de uppmuntrande orden.

En känd tuberkulosläkare har helt nyligen i en artikel i denna tidskrift (Gösta Birath: "Är tuberkulosen besegrad?" — STATUS julnummer 1955) framhållit, hur de nya medicinerna och den förbättrade operationstekniken "radikalt förändrat tillvaron på våra sanatorier — både för patienter och läkare". Ingen motsäger honom på den punkten. Att sjukna i lungtuberkulos är fortfarande ett livshot, men oavsett utgångsläget har dock den tbc-sjuka av i dag helt andra möjligheter att tillfriskna än vad en sanatoriepatient hade för tio, ja bara för fem år sen.

Det är bra att detta blir sagt i populärmedicinska artiklar sådana som den ovan citerade. Den gamla lungotskräcken är visserligen numera en tämligen gisten farkost, men än behövs det åtskilliga torpeder i skrovet innan hon kantrar och definitivt går till de avlivade fördomarnas botten.

Om emellertid en enkel skrivare så här kring ett årsskifte får komma med en from nyårsönskan så vore den att tuberkulosläkarna, närhelst de vänder sig till allmänheten med informativa artiklar om modern tuberkulosbehandling, oftare och mer energiskt än vad som nu sker, ville föra in ett socialt perspektiv i bilden. Att de inte nöjde sig med att relatera de nya medicinernas botande effekt och de sista tillskotten till

den alltmer fulländade kirurgiska behandlingen utan även pekade på de sociala konsekvenserna härav.

För det förhåller sig väl i alla fall så, att ju fler svåra och komplicerade tuberkulosfall som räddas till livet, dess större blir behovet av en till varje särskilt fall noga anpassad och tillräckligt omfattande social omvårdnad? Om man säger att man tack vare modern lungkirurgi, ofta i kombination med medicinsk behandling, numera kan återställa många sanatoriepatienter vilka tidigare skulle varit räddningslöst förlorade, bör man inte då också i sanningens och konsekvensens namn hävda, att detta förpliktar samhället att öka sina ansträngningar och förbättra sina resurser för att bereda dessa sjuka en effektivare eftervård, en mer nyanserad arbetsvård, en fulländad rehabilitation?

Samma krav på konsekvens gäller när åldersfördelningen bland de tuberkulosdrabbade kommer på tal. Det händer att man presenterar statistiskt material, som visar att sjukdomen numera i långt större utsträckning än förr drabbar människor i medelåldern och däröver. Men det är en förändring i sjukdomsbilden med mer än medicinskt intresse. Den innebär ju att det i en helt annan omfattning än tidigare är de redan yrkesutbildade och familjeförsörjarna som sjuknar. Även denna förändring i tuberkulosituationen kräver en omställning från samhällets sida, en ökad anpassning från de socialvårdande institutionerna, och det måste skapas en stark opinion härför.

Tro nu inte att skrivaren är okunnig om gamle Syraks tänkvärda ord: "Ära läkaren — du kan komma att behöva honom". Vad här sagts är för övrigt inte ämnat som någon känga åt våra sanatorieläkare. De är förvisso förträffliga män. Må ingen skugga falla över dem, minst av allt en röntgenskugga. Men det är nu en gång så att läkarna i våra dagar har en auktoritet som kanske ingen annan yrkesgrupp, och mycket skulle vara vunnet för de sjuka som denna tidskrift representerar, om tuberkulosläkarna i sin allmänpublicistiska gärning — närhelst tillfälle ges — ville göra klart, nya mediciner och modern operationsteknik i all ära, att ingen tuberkulosbehandling är avslutad, är genomförd med framgång förrän den dag den sjuka åter är ute i samhällslivet och har ett efter sina krafter och individuella förmåga anpassat arbete, som ger honom och den eventuella familjen en tillfredsställande försörjning, ett liv i social trygghet.

Samordning mellan sjukförsäkring och folkpensionering

Praktiska erfarenheter visar luckor i lagarna som kan överbryggas, säger socialkurator Anne Marie Sterner

Nu har ett år gått, sedan vi fick den allmänna sjukförsäkringen och det kan vara på tiden att undersöka, hur den fungerar i praktiken, i synnerhet beträffande samordningen mellan sjukförsäkringen och folkpensioneringen. Vi kan då indela sanatoriepatienterna i tre kategorier med olika problem i detta avseende.

I den första gruppen har vi alla, som ligger på sanatorium för första gången. Till denna grupp kan vi också räkna dem, som visserligen varit sjuka tidigare men som varit fullt arbetsföra i mer än 2 år sedan senaste sjukdomstillfället. Dessa patienter får ersättning från sjukkassan i 2 år. Där gäller det att se till att sjukbidrag eller invalidpension sökes i god tid för dem, som inte blir arbetsföra inom 2 år, så att inte någon lucka uppstår, när ersättningen från sjukkassan upphör. Eftersom det brukar dröja ungefär 6 månader efter det att ansökan är inskickad till pensionsnämnden, innan de första utbetalningen sker från Kungl. Pensionsstyrelsen, och eftersom ersättningen från sjukkassan upphör först 3 månader efter den första utbetalningen av pensionen, är det lagom att söka pension 9 månader innan ersättningen från sjukkassan upphör. I en del fall kan det emellertid vara lämpligt att söka pension tidigare, kanske redan 6 månader efter insjuknandet, nämligen för dem, som har en mycket låg sjukpenning eller ingen sjukpenning alls, och som följaktligen får det bättre, om de får pension i stället för ersättning från sjukkassan. Detta gäller mest hemmadoöttrar och personer, som haft en mycket låg inkomst och följaktligen endast får 5—6 kr. per dag från sjukkassan.

I den andra gruppen finner vi återfallen, som har sjukbidrag eller invalidpension sedan tidigare sjukdomstillfällen. Hit kan man också

föra ålderspensionärerna. En del sjukpensionärer har fått vården betald i 3 månader av sjukkassan. Det har mest gällt dem, som inte vårdats på sanatorium de 2 senaste åren. Ålderspensionärerna får också vården betald av sjukkassan i 3 månader. För denna grupp finns det alltså inga problem med samordningen mellan sjukförsäkringen och folkpensioneringen.

De största problemen i det här avseendet uppstår för den tredje gruppen, som omfattar de patienter, som fått återfall, innan de varit i arbete i 2 år, och som inte har sjukbidrag eller invalidpension. För dessa patienter räknas ju tidigare sjukdomsperioder ihop och sjukhjälpstiden minskas. Om någon t. ex. bara har kvar en sjukhjälpstid på 6 månader och inte hinner bli arbetsföra under den tiden utan kanske ligger kvar på sanatoriet, när sjukhjälpstiden går ut, kan man ju söka sjukbidrag, om läkaren anser, att vederbörande kommer att ha nedsatt arbetsförmåga under minst ett år framåt. Men om läkaren räknar med att han blir arbetsföra tidigare, t. ex. 1 år efter insjuknandet, blir patienten i fråga hänvisad till socialvården, när sjukkasseersättningen upphör. Det kan ju också hända, att en patient fått ut sina 2 år från sjukkassan och sjuknar igen, innan han hunnit arbeta i 2 år. Då blir han från början hänvisad till socialvården och måste kanske anlita denna under hela sin sjukdomsperiod, som han liksom ovannämnde patient inte anses pensionsberättigad av läkaren. Ibland kan det gå bra i lås såsom för den här patienten, som jag resonerade med läkaren om häromdagen. Han sjuknade första gången i januari 1954 och vårdades på sanatorium till juli samma år. På hösten började han arbeta, men det gick inte längre än till januari i år, då han ånyo intogs på sanatorium. Han

hade då kvar 16 månader av sjukhjälpstiden. Han är nu opererad och snart färdig för utskrivning, och när hans ersättning från sjukkassan upphör våren 1956, kan han enligt läkaren börja arbeta igen.

Det radikalaste sättet att lösa detta samordningsproblem anser jag vara, att man ändrar folkpensioneringslagen och slopar både kravet på karenstid för sjukbidrag och kravet på en viss varaktighet av nedsättningen av arbetsförmågan för dessa fall. I och med att patienten i fråga är utförsäkrad från sjukkassan, borde han bli berättigad till sjukbidrag, även om han inte varit sjuk ett halvår vid detta sjukdomstillfälle, och även om han inte beräknas ha nedsatt arbetsförmåga i ett helt år framåt. För att få till stånd denna smidiga samordning mellan sjukförsäkringen och folkpensioneringen behövde man endast lägga till följande ord till 3 § mom. 3 i lag om folkpensionering: ... varit oavbrutet bestående minst sex månader eller är den sjuke utförsäkrad från sjukkassa och kan den, utan att... Någon mera ändring skulle inte behövas i lagtexten, eftersom denna endast talar om att nedsättningen av arbetsförmågan skall antagas bli bestående ytterligare avsevärd tid. Det är i kommentaren till lagtexten, som denna tid preciseras till ett år.

På detta sätt skulle vi uppnå det kontinuerliga försäkringsskydd vid sjukdom, som lagstiftarna väl avsett, och de nuvarande luckorna skulle försvinna.

Anne Marie Sterner

socialkurator vid Högbo och Solbackens sanatorier

Trollmor går till attack mot leran

Vad månede det bliva av leran?

Signe Löfberg presenterar
"trollmor" på Uttran
och hennes trollkonster

Sysselsättningsterapin på våra sanatorier tar sig många konstfärdiga uttryck. Vi ha sett fina portföljer, som till och med ett statsråd skulle känna sig stolt att få bära, vackra väskor och korgar, dukar, textilier av alla de slag och mycket annat. Till de använda råvarorna hör bl. a. leran, som rätt använd kan bli konstverk. Så har skett på Länssanatoriet, Uttran, där "trollmor" lever och regerar med konstfärdiga händer. Att det är fråga om en verklig högförnäm konst kan var och en övertyga sig om genom att titta på bildsidan här bredvid.

Det att tvingas tillbringa en tid på sjukhus kan betyda att man plötsligt får gott om tid att ägna åt en verksamhet eller hobby, som man tidigare gått och önskat sig massor av tid över för.

Så var det för "Trollmor" på Länssanatoriet Uttran. Hon installerade sig på sanatoriet med en klick lera i bagaget och det dröjde inte många timmar förrän lerklumpen plockades fram på sängbordet och så en "trollstav", ett litet redskap som används vid modellering. Vi andra på salen blev förstas nyfikna och följde med spänning vad som försiggick. Vi fick också lön för vår nyfikenhet. Det allra fulaste lilla söta troll kom så småningom fram ur leran. Rena trolleriet tyckte vi, men för "Trollmors" skickliga fingrar tycktes det gå som en dans. Mera lera inköptes från arbets-terapeuten och nya troll, det ena bättre än det andra, såg dagens ljus.

Vi frågade hur "Trollmor" kommit på just idén att arbeta med lera, och hur länge hon hållit på. "Ja", säger hon, "först hamnade jag av en tillfällighet på en kurs någon månad, och fick bara göra små fat och pottor, som jag inte tyckte liknade någonting. Då tyckte jag det var roligare att kladda med leran på egen hand. De första gubbarna blev nog litet tama, tafatta och klumpiga, men strunt den som ger sig, tänkte jag. Det var roligt att hålla på och jag märkte själv att figurerna blev bättre, vilket eggade mig att försätta. I tre år har jag hållit på med min lerhobby, och arbetat mig fram till just den här trollstilen."

Nu är "Trollmor" smått professionell och tillverkar troll på beställning av vänner och bekanta. Dagen hinner aldrig bli lång och tråkig när man har något som intresserar för händer och vi andra på salen fick också lust att försöka med lera. En del av oss lyckades åstadkomma riktigt bra saker, och kanske någon av oss också kan bli en "Trollmor", om lera, tålmod och energi finns i rikliga mängder.

Det är värt att försöka och inte låta sig nedslås av de första försöken som kanske inte alla gånger bli så lyckade. Det är roligt att arbeta med lera tycker "Trollmor" och vi instämmer vid åsynen av hennes förnöjda, glada ansikte.

STUDIEBIDRAG

De Lungsjukas Riksförbunds stipendier 1955 à kronor 300:— för studier vid folkhögskolor och socialinstitut har tilldelats följande personer:

Olle Ragnar Alfredsson, Lund
Ernst Bengtsson, Verum
Elin Danielsson, Hedemora
Thore Roslund, Dorotea
Gurli Söderlund, Stjärnarve
Ivar Wahlgren, Lund
Jacob Fessel, Stockholm
Evert Mårtensson, Borås
Sten Gunnar Öberg, Umeå
Alf Boris, Sturesson, Lia

T ■
R ■
O ■
L ■
L ■
I ■
L ■
E ■
R ■
A ■

GOTT NYTT ÅR 1956 tillönskas av

STOCKHOLM:

Arleij, Folke, Valhallavägen 75
Aromatic, Industri AB, Bryggvägen, Gröndal
Berkel AB, Kungsgatan 72
Björklund & Co, AB, Rudolph, Malmstorgsgatan 8
Blomkvist, E. John, Tandläkare, Centralpalatset
Brobeck, John, Tandläkare, Sturegatan 16
Byrenius, Gustav, AB, Birger Jarlsgatan 32
Cederlöf, Eric, AB, Humlegårdsgatan 12
Crafoord, Clarence, Professor, Sabbatsbergs Sjukhus
CTC AB, Nybrokajen 7
Dahlin, Otto, AB, Sveavägen 28
Elfabriken AB, C. Nordström & Co, Fridhemsgatan 46
Ellena, Päl- & Damkonfektion, Drottningholmsvägen 12
Eriksson, A. H., Kapten, Torsgatan 47
Erikssons Eftr., G., Drottningholmsvägen 7
Ernhall, Stig, E:son, Tandläkare, Stureplan 19
Essler, Bengt, Tandläkare, Karlavägen 52
Ewemaskiner, AB, Kornhamnstorg 47
Falk, Sven, Revisor, Regeringsgatan 44
Folke & Co, Carl, AB, Nybrogatan 3
Forsberg, C., Firma, Hantverkaregatan 85
Gentz, Carl, Överläkare, Strandvägen, Saltsjöbaden
Grenstedt, A. V., Stadsmäklare, Hornsgatan 26
Gustafsson, A. C., AB, Kungsgatan 16—18
Hemlins Mek. Verkstad, Malmskillnadsgatan 34 B
Holmberg, N., Läkare, Gjörwellsgatan 14
Holmgren, Gustav, Skorstensfejarmästare, Västmannagatan 56
Johansson, A., Körsnär, Västerlånggatan 60
Johansson, Greta, Tandläkare, Odengatan 104
Johnson, Allan, Maskinfirma, Riddargatan 10
Jäderholm, K. Bruno, Läkare, Ersta Sjukhus
Kaféet, Barnhusgatan 6
Kafé Folke, Folkungagatan 52
Karlsson & Co, J. R. Gävlegatan 20
Skorstensfejarmästare Helge Keller, Gribbyvägen 68, Spånga
Kindvall, Wilhelm, AB, Kungsträdgårdsgatan 12
Kinocentralen, AB, Drottninggatan 47
Lavass, M. G. & Rundkvist, A., Hornsgatan 174—176
Leja, Stockholm, Norrmalmstorg, filialer Lidingö, Vällingby
Lind, Tore, Läkare, Gullmarsplan 13, Johanneshov
Lindström, Bo, Doktor, Gullmarsplan 13, Johanneshov
Ljud & Bild, AB, Untravägen 13, Hjorthagen
Ljungqvist, Aug., Urmakeri, Beridarebangatan 23 A
Lundberg, H. G., F:a, Regeringsgatan 44
Lundin & Törnberg, Mäster Samuelsgatan 12
Mattor & Gardiner, AB, Folkungagatan 59
Mode-Ferm, Box 2059, Stockholm 2
Nessim, Nils, AB, Hamngatan 1 A
Nilsson, Josef A., Målerifirma, Runebergsgatan 12
Nockeby Tvätt- & Strykinrättning, AB, Drottningholmsvägen 603
Orell, S., Docent, S:t Görans Sjukhus
Otillys Konditori, Vargentingsgatan 7
Palmqvist, A., AB, Humlegårdsgatan 13
Perfekt Stil AB, Drottninggatan 30—32
Persson, Bröd., Skinn- & Pälsvävar AB, Regeringsgatan 17
Persson, S. P., AB, Västerlånggatan 38
Pettersson & Mentzing, Gamla Brogatan 17
Reinholds Nya Ångbageri & Kond., AB, Birkagatan 28
Röjdmärk, Oscar, Doktor, Upplandsgatan 50
Sandahls Pälsvävaraffär, Humlegårdsgatan 17
Schaub & Co, Bolidenvägen 14—16, Johanneshov
Schneider, J., AB, Västmannagatan 1
Sellberg & Co, Fröhandel, Munkbron 3
Sonesson & Rydells Boktryckeri, Sturegatan 17, Sundbyberg
Spiros AB, Fjäderfabriken, Bromma
Stockholms Pantförsäljning, Mälartorget 15—17
Stockholms Reveteringsfabrik, Tureberg, Sollentuna
Stora Essingens Ängtvätt, AB, Junohällsvägen 1

Ström & Co, P. A., AB, Humlegårdsgatan 10
Strömberg & Co, AB, Regeringsgatan 66
Ståhlberg, Harry, Verkmästare, Sibyllegatan 83
Superior, AB, Nybrokajen 7
Svenska Traktor, AB, Box 12007, Stockholm 12
Wagner, S., Tandläkare, Karlbergsvägen 55
Varubelåningen, Blekingegatan 28
Varubelåningen, Tunnelgatan 1 B
Wendler, John, Revisor, Birger Jarlsgatan 33,
Winterthur, Försäkringsbolag, Engelbrektsplan 2
Wretman, Tycho, Kungstengsgatan 38
Yellow Cab., AB, Birger Jarlsgatan 37

STOCKHOLMS OMGIVNINGAR:

Andersson, Folke, Tandläkare, Hamngatan 2, Vaxholm
Bälters Bilverkstad, Malmvägen, Sollentuna
Claesson, Bertil, Tandläkare, Landsvägen 58, Sundbyberg
Dalaröbageriet, Odinsvägen 15, Dalarö
Ekman, N. O., Skorstensfejarmästare, Skyttevägen 24 A,
Saltsjöbaden
Elema, AB, Industrivägen 23, Solna
Falk, Filip, Byggmästare, Furuvägen 1, Sundbyberg
Gustavsson, S., Skorstensfejarmästare, Thulegat. 54, Sundbyberg
Hellström, S. G., Läkare, Charlottenburg, Solna
Huddinge El. Installationsaffär, Box 41, Huddinge
Insulander, Sten, Läkare, Sveavägen 21, Djursholm
Kumlin, Emil, Skorstensfejarmästare, Fogdetorpsvägen 29,
Södertälje
Möbelnytt, Tulegatan 2, Sundbyberg
Spånga Ved- & Brädgårdar AB, Industrigatan 4, Spånga
Södertälje Trävaru AB, Ekdalsgatan 9, Södertälje
Wallgren, Erik, Stadsläkare, Södertälje
Åby Tegelbruk, C. J. Gustafsson, Vallentuna

ARBOGA:

AB Arbogamaskiner

BODEN:

Åkerlunds Ekipering

ERIKSFORS:

Oscar Lockner

ESKILSTUNA:

AB Karlsson & Nilsson

ESLÖV:

Dahlin, Henry, Doktor, Södergatan 16

GÄLLIVARE:

Café Temperance

GÄVLE:

Buscentralens Café

HALMSTAD:

Johansson, Joh. M., AB, Kött- & Charkuteriaffär, Klammer-
dammsgatan 3

HUSKVARNA:

Grimlund, Kurt, Läkare, Töregatan 5
Nord, Gösta, Stadsläkare, Ådalsvägen 9

HÖÖR:

Eriksson, Sven, Tandläkare, Storgatan 39
Larsson, Orvar, Tandläkare, Storgatan 31

JÖNKÖPING:

Carlén, Berndt, Doktor, N:a Strandgatan 10
 Heibel, Rolf, Doktor, V:a Storgatan 8
 Jerlock, Sture, Centraldispensärläkare, Lasarettet
 Nyström, Gösta, Doktor, V:a Storgatan 1
 Arman, Gustaf, Doktor, Barnarpsgatan 9

KINNA:

Kinna Juridiska Byrå

KIRUNA:

För. Kiruna Folkpark
 Brända Tomten, Konditori

LINKÖPING:

Jonssons Plåtslageri, Skolgatan 18

LJUSDAL:

Wallander, AB. A.

LUND:

von Rosen, Erik, Docent, m. fru, Kung Oscars väg 1

MARIESTAD:

Svensson, Elsa, Kungsgatan 18

MALMÖ:

Gynning, Inge, Överläkare, Allmänna Sjukhuset
 Hellberg, Per, Doktor, Köpenhamnsvägen 42
 af Jochnick, C. A., Doktor, Gustaf Adolfs torg 8 A
 von Rosen, Sophus, Docent, Allmänna Sjukhuset
 Willén, Ida och Gösta, Läkare, Köpenhamnsvägen 6

MOTALA:

Motala Glasmästeri AB

NORRAHAMMAR:

Leirup, Helge, Provinsialläkare

SIGTUNA:

Bergholtz & Co, K. G., Klockguteri

VEBERÖD:

Romaeus, Ture, Tandläkare

*

De Lungsjukas Riksförbund, Styrelsen
 Förbundsexpeditionen Personal
 Status Lokalredaktion, Malmö
 Vinterhälsnings Redaktion, Sandträsk
 De Nordiska Tuberkulosförbundens Centralorganisation
 Konvalescenthemmet Dennicketorp

PATIENTFÖRENINGAR:

St. Ekebergs Patientförening Axvall
 Bollnäs Sanatoriums Patientförening
 Föreningen Hjälpamheten, Kroppefjälls Sanatorium, Dals-
 Rostock
 Patientföreningen, Eksjö Sanatorium
 Patientföreningen, Hällnäs sanatorium
 Högbo Patientförening, Falun
 Furs Patientförening, Furs Sanatorium
 Garphytte Patientförening
 Patientföreningen, Renströmska Sjukhuset, Göteborg
 Kolmårdspatienternas Intresseförening, Kolmårdssanatoriet
 Solbackens Patientförening, Hedemora
 Tjärnans Patientförening, Hedemora
 Fagereds Patienters Understödsförening, Lia
 Lugnets Patientförening
 Lungkliniken Patientförening, Lund

Löts Sanatoriums Patienters Understöds-kassa, Malmby
 Patientföreningen Gagn och Glädje, Lungkliniken, Malmö
 Målilla Patienters Understödsförening
 Falcks & Nylands patientförening, Nyland
 Patientföreningen "Nytta och Trevnad", Orup
 Romanäs Patienters Förening
 Selggrens Sanatoriums Patientförening, Strömsbro
 Svenshögens Patienters Självhjälpskassa
 Sävsjö Patienters Förening
 Söderby Patientförening
 Väsby Sanatoriums Patienters Understödsfören., Uplands Väsby
 Lungkliniken Patientförening, Uppsala
 Patienternas Understödsförening, Länssanatoriet, Uttran
 Vattholma Patientförening
 Patienternas Understödsförening, Sanatoriet, Västerås
 Sjö-Gunnarsbo Patienters Understödsförening, Åsunden
 Patientföreningen, Norra Sjukhemets Annex, Örebro
 Österåsens Patientförening

KONVALESCENTFÖRENINGAR:

Avestaortens Konvalescentförening
 Dalarnas Lungsjukas Centralförening, Avesta
 Blekinge Läns Centralorganisation för Lungsjuka
 Bodens Konvalescentförening "Contact"
 Byske Konvalescentförening
 Ölands Konvalescentförening
 Konvalescentföreningen "Sälko", Borås
 Föreningen Eskilstuna Lungkonvalescenter
 Mellanskånes Konvalescenthjälp, Eslöv
 Fagerstaortens Konvalescentförening
 Mellersta Hallands Konvalescentförening
 Gävle Konvalescentförening
 Gävleborgs Centralorganisation för Lungtuberkulösa
 Göteborgs Lungsjukas Centralförening
 Göteborgs Lungsjukas Konvalescentförening
 Södra Hallands Förening för Tbc-konvalescenter
 Hofors Konvalescentförening
 Norra Hälsinglands Konvalescentförening
 De Lungsjukas förening i Hälsingborg m. o.
 Hässleholms Konvalescentförening
 Kristianstads Läns Centralorganisation för lungsjuka
 De Lungsjukas Konvalescentförening, Höganäs
 Jönköpings Läns Lungsjukas Centralorganisation
 Jönköpings Konvalescentförening
 Kalmar Konvalescentförening för Lungsjuka
 Kalmar Läns Centralorganisation för Lungsjuka
 Karlshamnstraktens Konvalescentförening
 Karlskoga Konvalescentförening
 Karlskronaortens Konvalescentförening för Lungsjuka
 De Lungsjukas Konvalescentförening i Karlstad m. o.
 Kristianstads Konvalescentförening
 De Lungsjukas Konvalescentförening, Kristinehamn
 Norra Hallands Konvalescentförening
 Föreningen Kedjan, Borlänge
 Föreningen Lungsjuka i Köping
 Landskrona Konvalescentförening för Lungsjuka
 De Lungsjukas Förening i Östergötland, Linköping
 Östergötlands Läns Centralorganisation för Lungsjuka
 Västra Medelpads Konvalescentförening
 Kronobergs Läns Konvalescentförening
 De Lungsjukas Förening i Lund m. o.
 Konvalescentföreningen Bången, Lycksele
 Malmbergets Konvalescentförening "Malkova"
 De Lungsjukas Förening, Malmö
 Malmöhus Läns Lungsjukas Centralorganisation
 De Lungsjukas Förening & Understödsfond, Norrköping
 Nybro Konvalescentförening för Lungsjuka
 Ockelbo Konvalescentförening
 Oskarshamnsortens Konvalescentförening för Lungsjuka
 Ronnebyortens Konvalescentförening för Lungsjuka
 Sandvikens Konvalescentförening
 Skaraborgs Läns Konvalescentförening
 Älvkarleby Konvalescentförening

(Forts. n. sida)

Professor Erik Hedvall (professor i fysiologi = tuberkuloslära i Uppsala) gav år 1948 ut en bok med namnet "Föreläsningar i tuberkulos". Denna utmärkta bok har sedan någon tid varit utgången och för alla dem, som gärna önskat äga ett exemplar av densamma är det nu glädjande att få veta att en ny, delvis omarbetad och utökad upplaga utkommit. Den nya upplagan har fått namnet *Tuberkulos*, vilket innefattar ett innehåll närmast avsett för medicine kandidater, men har sitt stora intresse för fackmän, som vill uppfriska sina kunskaper i ämnet. Författaren framhåller att boken även har sitt värde för allmänheten, som direkt eller indirekt kommit i kontakt med sjukdomen tuberkulos. I det sistnämnda instämmer man helt och fullt efter att i egenskap av lekman ha ägnat boken studium. Professor Hedvall är en god pedagog och med hjälp av hans rediga och klarläggande sammanställningar kan man lära sig mycket om tuberkulos om man nu satsar lite av egen tankemöda. Sedan förra upplagan utkom har kapitlet "Lungtuberkulosens behandling" fått ett betydligt utökat innehåll till följd av bl. a. kemoterapins utveckling, tillkomsten av nya operationsmetoder m. m., vilket i hög grad förändrat vårt terapeutiska handlande. Vidare hittar man en redogörelse för dispensärorganisationens uppbyggnad, om anmälningsplikt och tuberkuloslagstiftning m. m. Man ser också med tillfredsställelse att professor Hedvall — liksom tidigare — ägnar eftervården och de anordningar, som vidtagits för att göra de utskrivna arbetsföra och självförsörjande sitt livliga intresse. I ett nyskrivet kapitel tar professor Hedvall upp en betydelsefull samhällsfråga under rubriken "Legal abortering vid tuberkulos". Han framhåller att abortering vid tuberkulos på medicinska

Nytt inom medicinen

Två bra handböcker för bokhyllan

Blodöverföring till patient (ur boken "Vad gör doktorn med mig?")

indikationer har blivit allt vanligare i vårt land. Från 95 aborter av detta slag år 1939 har antalet år från år stigit för att år 1950 vara så högt som 290. I själva verket är tuberkulos just nu den vanligaste anledningen till abortering på medicinska indikationer i Sverige. Författaren frågar sig om detta verkligen är motiverat. I stället för en ökning borde en minskning av aborterna vid tuberkulos vara mera naturlig. Tuberkulosfallen är mindre talrika och mindre svåra än tidigare, mortaliteten i sjukdomen är i vårt land den lägsta i världen — och vår levnadsstandard är hög. Enligt min mening

— säger professor Hedvall — grundad på en tidigare undersökning bör abortering på medicinska indikationer endast mycket sällan komma i fråga vid tuberkulos.

"Vad gör doktorn med mig? heter en nyutkommen bok om medicinska undersökningsmetoder av Arne Tallberg. Det är fråga om en populär handledning, en orientering om undersökningsmetoder och elementära fakta om sjukdomar och sjukdomssymtom. Inledningsvis ger dr Tallberg en översikt om diagnostikens historia — hur forna tiders läkare var begränsade till att inspektera det som de direkt kunde se på kroppens yta. Den moderne läkaren har möjlighet att tack vare bl. a. sinnrika kikarinstrument, speglar och andra tekniska hjälpmedel, se in i kroppen, dess öppningar och hålrum. I fortsättningen bjuder boken på en rad fakta om olika sjukdomstillstånd och deras kännetecken, bl. a. ett utmärkt kapitel om blodet och dess sammansättning och de tekniska möjligheter läkarvetenskapen har att analysera blodvätskan, blodtryck osv. Ämnesomsättningen och födan behandlas också i ett utförligt avsnitt. I slutet av boken behandlas vissa prov, som användes i rättvisans tjänst, bl. a. det s. k. alkoholprovet i dess olika varianter, om blodundersökningar för fastställande av faderskap, sinnesundersökningar m. m. Man noterar med tillfredsställelse denna populära framställning av de medicinska undersökningsmetoderna, låt vara att den inte svarar på allt. Låt oss hoppas att vi även i fortsättningen får mera fakta om medicin för lekman och i sådan form att det underlättar samarbetet mellan läkaren och den stora allmänheten. S. H.

Erik Hedvall: *Tuberkulos*, Copyright författaren, Uppsala.
Arne Tallberg: *Vad gör doktorn med mig?*, Wahlström & Widstrand.

● GOTT NYTT ÄR ÖNSKAR...

(Forts. fr. sid. 11)

Stockholms Läns Lungsjukas Konvalescentförening
Centralstyrelsen för Stockholms Lungsjuka
Föreningen för Lungsjuka i Stockholm
Konvalescentföreningen i Säffle m. o.
De Lungsjukas Centralorganisation i Södermanlands län
Sölvesborgstraktens Konvalescentförening
De Lungsjukas Förening i Trelleborg m. o.
Tärna Konvalescentförening
Uppsala Konvalescentförening
Uppsala Läns Konvalescentförening

Hallands Lungsjukas Centralförening
Varbergs med omnejd Konvalescentförening
Vimmerbyortens Konvalescentförening
Gotlands Konvalescentförening, Visby
Värmlands Läns Centralorganisation för Lungsjuka
Värnamoortens Konvalescentförening för Tbc-sjuka
Västerbottens Norra Konvalescentförening
Konvalescentföreningen Aros, Västerås
Konvalescentföreningen för Lung-tbc-sjuka i Ystad m. o.
Nordvästra Skånes Konvalescentförening
Örebro Konvalescentförening
Lungsjukas Centralorganisation i Örebro län
Jämtlands Läns Konvalescentförening

TITTAR PÅ SOCIALVÅRDEN

På vårt skrivbord står en försvarlig trave social litteratur, handböcker och rådgivare. Och vad vi innefattar i den något diffusa formuleringen social vård är minsann inte småsaker numera. Det ser man på böckerna. De bli tjockare och tjockare år från år. I den sociala växtvärlden finns dessutom en rätt ansenlig tidskriftsflora som en frukt av reformvänligheten under senare år för att nu inte tala om alla broschyrer och blanketter. Dagens Social-Sverige! Det är inte småsaker — redan uppskattat i antalet tryckta ord. Men det är inte så många år sedan orden var få och hjälp-möjligheterna för medborgare i trångmål starkt begränsade. Förra socialminister Gustaf Möller skrev en gång en artikel med rubriken "Det fanns ingen folkpension..." Det är en skildring om hur det var före socialreformerna då en fattig änka, hans egen mor, fick släpa sig fram med sina barn under förhållanden som vi i "Social-Sverige" idag har svårt att tänka oss, i synnerhet om vi tillhör en yngre generation. De sociala rättigheterna hade ännu inte kommit på pränt. Nu finns det mesta i tryck, från vaggan till graven, och teori och praktik väver vidare i ett mångskiftande mönster av trygghetsanordningar kring medborgarna. Orden förvandlas till levande realitet. Samspelet mellan orden, lagar, paragrafer, formulär och de levande människorna — det är väl Social-Sverige det. Det tar nog lång tid att titta ordentligt på dagens Social-Sverige, men man kan ju nöja sig med en liten bit. Ett bra stycke är Kopparbergs län och dit ha vi löst biljett. I ett anteckningsblock ha vi satt rubriken "Dagens tuberkulosvård" för att begränsa ämnet, men ändå ge en någorlunda allmängiltig föreställning om vad som sker just på det området.

Sanatorierna ligger högt...

Vi kommer till Falun och där ligger Högbo sanatorium — inte i själva stan utan på en höjd. Sanatorievårdens målsmän har älskat höjderna och barrskogen har varit deras livsluft. De medicinska fältherrarna har inte som Karl XII "stätt i rök och damm" utan sökt sig till höga rymder och syremättad luft. Kanske man kan säga att våra äldre tbc-specialister lidit av en något överdriven höjdsjuka, men man får kanske också förstå dem på så sätt att det var magra skorpar i medicinkistan i sanatorievårdens barndom och man ville åtminstone bjuda patienterna frisk luft och härliga utsikter. Det var ju vackert tänkt och under tidens gång har medicinen också kommit på toppen och frisk luft och barrskog hör fortfarande hemma

"Dagens Social-Sverige" är ett standarduttryck med ett mångskiftande innehåll: en vitt förgre-nad sociallagstiftning, blanketter och formulär, praktiska anordningar, tjänstemän, läkare och socialvårdare med skiftande arbetsuppgifter, byggnader och "mottagningar"; ett system av social trygghet i teori och praktik.

Vi ha gjort en resa i Dalarne, som får stå som exponent för några intryck av dagens "Social-Sverige" i denna och en följande artikel — allt sett ur tbc-vårdens synvinkel.

på sanatoriernas dagordning. Högbo ligger sannerligen vackert på sin höjd, men den här novemberdagen hänger en mjölkvit dimma i barrskogen kring sjukhuset och sätter stopp för alla funderingar på hänförande utsikter över landskapet, där Gustaf Vasa hämtade sin styrka i forna tider. Men vi nalkas sjukhuset utan fältherreblickar med vår kikare inställd på de medicinska bedrifterna här på höjden.

Först träffar vi kurator Anne Marie Sterner. Ja, en kurator har väl inte mycket med sjukdomen att göra, tycker man i största allmänhet. Går man djupare in i frågeställningen finner man att försäkringsskydd och andra hjälpåtgärder vid sjukdom och inkomstbortfall hänger intimt samman med den medicinska situationen. Man glömmer lätt hur nödvändigt det är med den hjälp och vägledning kuratorn ger. Blir man sjuk klippis trädarna med omvärlden, familjen, samhället och arbetet nästan helt av. Det är mycket sjukdomens avbrott medför, mycket som måste ordnas nu då man ligger i säng: uppskov med det och det, blanketter och formulär att fylla i, ansökningar och intyg. Ja, det är nästan ingen gräns för hur mycket man måste veta om lagar och bestämmelser ute i samhället, särskilt nu när man blivit sjuk... Och kuratorn sitter inne med den samlade erfarenheten, hon vet hur socialvårdsmaskineriet arbetar... hon vet också hur sociala och ekono-

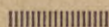
miska bekymmer ibland kan bli en nästan outhärdlig börda tillsammans med sjukdomens isolering. Medan vi väntar på sjukhuschefen, dr Åke Björklund, tar vi upp en del frågor, som rör sig på kurator Sterners område. För att ge flera impulser i vårt samtal kallas till ett sammanträde med patientföreningens styrelse. Fröken Sterner anser — och vi tror att hennes åsikt delas av många sjukhuskuratorer — att kuratorsarbetet sker bäst i gott samförstånd med patienternas egen förening. Dagens samtalsämne är den obligatoriska sjukförsäkringen och denna försäkringsforms anpassning till skiftande förhållanden.

Fri sjukvård för utförsäkrade tbc-patienter i Dalarne

När den nya sjukförsäkringen kom vid förra årsskiftet hälsades den med stora förväntningar — inte minst av sanatoriepienterna. Men om man kan säga, att den i största allmänhet betydde ett ovärderligt tillskott i vårt försvar mot sjukdom och nöd så måste också samtidigt betonas att det finns luckor, fall-luckor, som man kan ramla i... man kan bli utförsäkrad! Även om man ligger på sjukhus.

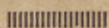
Vid sista sammanträdet med Kopparbergs läns landsting fattades ett beslut om att göra sanatorievården fri för utförsäkrade tbc-patienter. Det är ett beslut, som man tillsvidare är ensam om i hela landet — i stort sett gäller för landet i övrigt viss nedsättning av avgiften för självbetalande i samband med att den obligatoriska sjukförsäkringen genomfördes. Troligen har man i Dalarne resonerat som så att man slipper en massa pappersexercis på detta sätt, man slipper krånglet med att växla över patienterna till andra instanser och kanske tyngst väger argumentet att man inget patienten en trygghetskänsla han så väl behöver under sjukhusvistelsen. Men där finns också många andra osäkerhetsmoment i vår till synes förstklassiga sociallagstiftning, säger kurator Sterner. Lagstiftare på olika områden ha väldigt svårt att sätta sig in i tuberkulosens skiftande förlopp och så blir det luckor i lagarna, tomrum, som gör att en tbc-patient vissa perioder undandras försäkringsskyddet. Förhållandet gäller inte minst när exempelvis en patient sitter i skarven mellan den obligatoriska sjukförsäkringen och den försäkringsform — sjukbidraget — som avlöser sjukförsäkringen vid mera långvariga sjukdomstillstånd. Då kurator Sterner i en specialartikel på annan plats i detta nummer redogör för dessa frågor nöjer vi

(Forts. å sid. 24.)

TEXT och BILDER till denna artikel

— se mittuppslag sid. 14—15

Sanatorierna ligger högt..

Sanatorievårdens målsmän har älskat höjderna. Det visar Högbo sanatoriums plats i topografien, men denna topp sjuka inskränker sig helt till de geografiska betingelserna. När det gäller sanatorievården i övrigt och topparna på feberkurvorna hos patienterna är läkarvetenskapen på Högbo, liksom på andra håll, svurna fiender till alla djärva utflykter över det magiska 37-strecket. Feberkurvan skall vara jämn, helst som ett väl filat sågblad, för att nu inte tala om sänka, blodtryck och allt annat som så lätt kan ta sig onormala proportioner hos en sjuk människa. Denna strävan till slätstrukenhet och jämn rytm är ett bevis för att läkeprocessen går framåt och att patienten snart skall bli frisk och arbetsförmågig igen — "i stånd till topprestationer" i arbetsliv och samhällsliv något paradoxalt uttryckt.

Läkarna ha numera goda möjligheter att behandla sjukdomen med framgång, ett bredare register av behandlingsmetoder att välja i, och forskningen arbetar febrilt för att utplåna tuberkulosen ur förteckningen över våra folksjukdomar. På bilden till höger ser vi överläkare Åke Björklund i begrundan hos en patient. I en speciell intervju — se särskild artikel i detta nummer — redogör dr Björklund för den medicinska situationen på sitt sjukhus, en redogörelse, som i stort sett kan stå som exponent för dagens tbc-situation i vårt land. Det må bara i förbigående nämnas att dr Björklund anser, att liggkurerna fortfarande är grunden i sanatoriebehandlingen, vilket bl. a. motiveras av att det horisontala sängläget påverkar blodets fördelning i lungorna; innebär gynnsamma förutsättningar för sjukdomens läkning. Inget slarv med liggkurerna på sanatorium blir kontentan av samtalet med Status medarbetare.

Sysselsättningsterapin är ett led i sjukvården, att hålla arbetsvilja och sund livsinställning levande hos patienterna, säger våra sjukvårdsexperten och den här trion i arbetsalen på Högbo jävar inte deras påståenden.

Patientföreningarna på våra sanatorier har gamla traditioner och är bl. a. uttryck för patienternas egen medverkan och medansvarighet i sjukvården. Här ser vi ett sammanträde med styrelsen för patientföreningen på Högbo sanatorium. I sammanträdet deltar också socialkurator Anne Marie Sterner (i den vita rocken) som funnit föreningen vara ett värdefullt kontaktinstrument. Vid vårt besök diskuterades bl. a. brister i samordningen mellan den obligatoriska sjukförsäkringen och folkpensioneringen. Kurator Sterner redogör närmare för dessa frågor på annan plats. Till sanatorierutinen hör också köksdepartementet, en inte oviktig detalj, och flickorna vid matvagnen är just på väg med middagsmat till patienterna på salarna.

Foto: AKTUALITETSBILD, Falun

BÖCKER man bör läsa

Att skriva om böcker bör vara åtskilligt lättare än att själv producera något läsvärt, tyckte en kollega, som såg den ansenliga trave böcker vi här presenterar. Det sagda skulle kunna tolkas så att en författare står på ett högre intellektuellt plan än en bokanmälare och att den sistnämnde inte är i stånd att skriva något "läsvärt". Så illa var det nog inte menat. I en del fall är ju anmälares själv författare — inte alls ovanligt — och gränsen mellan recensent och författare torde vara svårt att upprätthålla i praktiken. Ibland är kanske författaren och anmälares goda vänner, vilket kan ta sig olika uttryck — kanske i alltför översvallande ord om författarens förtjänster, långt utöver "objektivitetens" ram, men också i en mera inträngande analys till nytta och vägledning för de bokälskare, som ila till bokhandeln för att köpa och avnjuta den upptäckta varan. En annan fråga — som är särskilt aktuell här — är huruvida anmälares är mäktigt att bestiga kritikernas katederstol ifråga om olika sorts litteratur — böcker från de mest skiftande områden. Är man kritiker i en månadstidskrift och tvingad att ge en översikt över ett större antal böcker ställs man inför en nästan övermäktig uppgift. Väl medvetna om det vanskliga i vår uppgift i den här artikeln nalkas vi boktraven och tar ödmjukt och försiktigt den första boken. Kanhända är det ödets ironi, att den råkar vara skriven av nobelpristagaren Bertrand Russel, som vid något tillfälle lär ha yttrat att det värsta som kan hända honom är att bli behandlad av s.k. osakkunniga bokanmälare. Boken heter nu i alla fall *Moral och politik* och är genomstrålad av den tankeskärpa vi är vana att finna hos Russel. I motsats till i en del andra böcker finner vi honom här en smula stramare i stilen — men aldrig torr och tråkig. Förmågan att säga oss beska sanningar har han fortfarande i behåll; konsten att utreda och klarlägga likaså. "Människorna är lidelsefulla, halsstarriga och ganska tokiga", skriver han på ett ställe och kommer sedan med en rad exempel, som ger belägg för påståendet. Boken består av systematiskt sammanfogade kapitel och upptar hela skalan av mänskliga aktiviteter och beteenden. Russel redovisar mycken visdom och tankemöda; berikar vårt tänkande, ger stimulans och näring åt vårt eget tankeliv. En lagom portion Russel då och då

kan med all rätt betecknas som god andlig gymnastik, helst som han alltid rör sig med aktuella problem och frågeställningar och kan få också den klas-

siska visdomen att blomma, frisk och levande.

Om andliga aktiviteter handlar också Erik Hjalmar Linders bok *Guds pennfäktare*, som i en rad uppsatser behandlar gudstanken och trosfrågorna i skönlitterär förpackning. Man ser att Erik Hjalmar Linder med förkärlek sparat upp de kristna tankemotiven hos de skönlitterära författare han valt att behandla och han spinner ihop sina iakttagelser med all den överlägsna kunskap han besitter som en av våra bästa och mest uppskattade litteraturkännare. Det skulle vara nyttigt om alla, som ännu har en förutfattad mening om att våra yngre författare över en bank är en samling oandliga figurer, som för det mesta befinner sig på fiskefärder i sexuellt förorenade vatten, ville läsa dr Linders uppsatser, t.ex. det briljanta avsnittet i boken med rubriken "Från Strindberg till Lars Ahlin". Tankemotiven renodlas här från ordens draperier och man läser inte många blad förrän man får klart för sig, att den djupare förståelsen, den litterära kärnan i böckerna, kan bli tillgänglig för en var om man läser fin litteraturkritik jämsides med de skönlitterära verk man valt ut. Guds pennfäktare är en fin handbok i den meningen och alldeles särskilt för den, som vill finna det kristna motivets utlöpare i nutidens diktning.

*

Om vi med Russel och Linder går vidare i moralens, politikens och de andliga stridsmännens spår så stannar vi först hos en vandringsman som ofta haft världens blickar riktade på sig. Vi har fått i svensk språkdräkt en vederhäftig och välskriven biografi om Winston Churchill. Det är nu så att man av tidsningsrubriker och dagjournalistik alltid haft en känsla av att den gode Winston i alla sina livsgärningar varit en sju-särdeles krutgubbe — det får man till fullo bekräftat i den här boken. Här får man alla fakta sammanställda till en enhet. Fragmenten ur alla de aktuella skeenden, i krig och fred under en lång tidsrymd, där man skyttat Churchills närvaro, blir en fullständig bild av en synnerligen fängslande personlighet. Dessutom är det hela samtids- och världshistoria — man kan helt enkelt inte se denne cigarrökande politiker, statsman, historiker, nobelpristagare m.m., utan att världshistoriska data rullas fram

Sara Lidman

Lars Ahlin

i händelseförloppet. Det måste ha varit en svår bok att skriva och att ha lyckats så bra visar en andlig spänst och styrka hos författarinnan, Virginia Cowles, som är nära besläktad med den store Winstons egna obestridda själsförmögenheter. Hon sörjer också för att det inte blir någon ensidig lovsång till nationalhjälten utan lagom scenväxling, ljus och skuggor över en man, som, av ohejdad födsel och tradition plus en livsaptit och kapacitet av det mindre vanliga slaget, blandat sig i det mesta, ofta fått hårda törnar, kommit igen på nytt — och skrivit historia! Ja, detta med historieskrivningen är nu ett mycket komplicerat stycke, som man bör hänvisa läsaren till boken för att få utrett. Boken heter *Winston Churchill Mannen och hans tid* av Virginia Cowles och tillhör den sorts litteratur, som bör stå högt på önskelistan. Från världspolitikern i främsta linjen övergå vi till en inhemsk produkt, som visserligen inte varit med och skrivit någon världshistoria men i alla fall under långa tider flackat omkring i Europa i politiska syften.

Vår egen politiker i antydd riktning heter Karl Kilbom och han berättar i sin bok *Cirkeln slutet* om sina öden och äventyr i storpolitiska sammanhang i Europas huvudstäder, när han stod på yttersta vänsterkanten i politiskt avseende. Nu gick inte världsutvecklingen riktigt på det sätt som Kilbom och hans kamrater räknat med. Det blev smärtsamma intermezzon och sammanstötningar och i det storpolitiska maktspelet blev det till sist så olidligt för Kilbom att han snart fick hålla sig hemma, där det f.ö. inte blev så fridsamt heller. Kilboms redogörelse är en hälsosam läsning för den som vill se det politiska spelet i närbild. Om man nu söker finna några likheter så skulle det i korthet sammanfattas i att både Winston Churchill och Karl Kilbom har fått känna på hur det kan blåsa kallt kring en person som byter politiskt parti. Det har ingen betydelse om man är född aristokrat; ättling till den förste hertigen av Marlborough i England. Politiken är lika skoningslös mot "överlöpare" i England som i Sverige. När Winston Churchill lämnade det konservativa partiet, där han av börd och födsel hörde hemma, och i ungdomligt övermod gick över till liberalerna för att finna bättre jordmån för sina aktiviteter fick han av sina förre vänner höra att hans familj i själva verket var en av de få förnämna familjerna i England som aldrig frambragt "en gentleman", alla visste att den förste hertigen var "en skurk", lord Randolph (Winstons far) var en "streber" — och Winston själv "hade ärvt de sämsta egenskaperna från båda". Så kan det låta och för att återgå till vår inhemsk Kilbom så fick även han höra en hel del om sina "forna förvillelser". När tiden äntligen var mogen och den förlorade sonen skulle få återkomma till det socialdemokratiska fadershuset ringde han

Karl Kilbom är en mångsidig man, politiker, folkbildare, och företagare bl. a. inom filmbranschen. Här ser vi en japansk skådespelerska diskutera eventuellt filmengagemang i Sverige med K. K.

upp Per Albin Hansson för att få besked. Per Albin var ganska vänlig och försäkrade att det nog skulle beviljas återinträde men det fanns visst motstånd också; "de anser, att du inte alltid uppträtt så vänligt mot oss, och ärligt sagt var du inte så litet dj-ig många gånger", underströk Per Albin. Nu blev Churchills återkomst till de konservativa betydligt annorlunda men det är ett kapitel, som läsaren själva kan studera i den föregående biografien. Till Kilboms förtjänst må framhållas att även han ger oss ett gott och ärligt menat tillskott till samtidshistorien med de händelser och sammanhang han varit inblandad i. Att han inte blivit någon politiker av världs-

format är han säkert själv medveten om, men det kan vara på sin plats att erinra om hans insatser inom olika folk-rörelser, insatser som inte ens hans argaste politiska motståndare — om han nu har några sådana kvar — kan fränkänna honom.

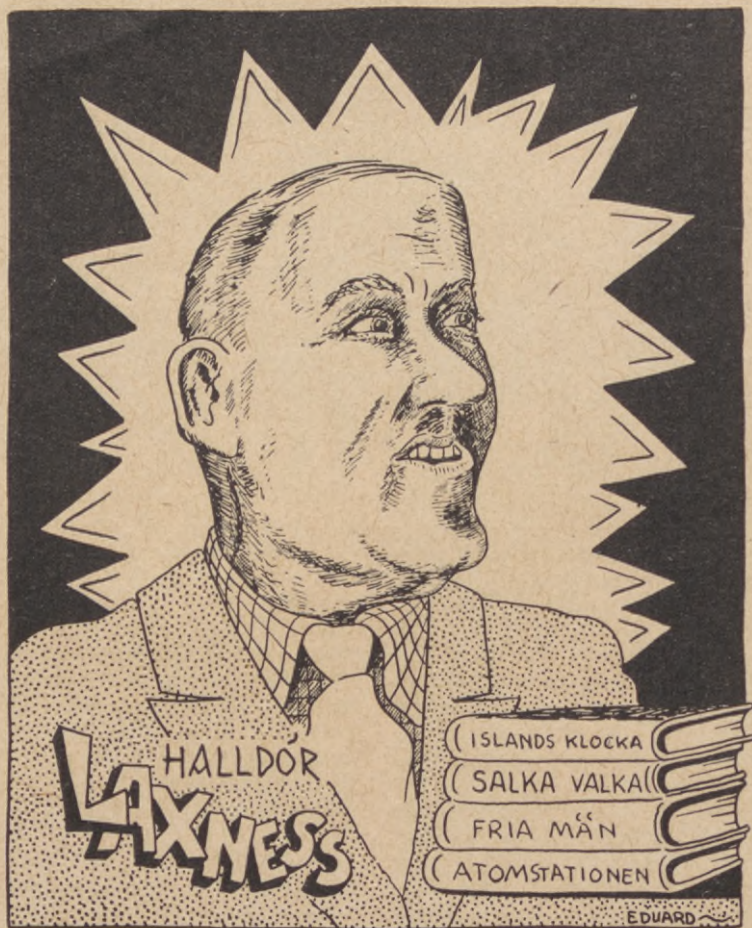
*

Memoarer och biografier är berikande — man får perspektiv på frågorna, personkännedom och många historiska anknytningspunkter till det som händer i nuet. De skönlitterära författarna, dvs. de rent yrkesverksamma, som kan låta fantasin blomma mera ohämmat, har också blivit fastare förankrade i nuet. De berätta mera än förr, de abstrakta själsmeditationerna har fått vika för en friskare berättarglädje — åtminstone tycker man sig märka den tendensen på åtskilliga håll. Lars Ahlin är som vi vet i besittning av en aldrig sinande berättargåva och att han fortfarande inte förbrukat det levande ordet i sin rikedoms källa bevisar han på nytt med boken *Kvinnan Kvinnan*. Det är en bok som man inte lägger ifrån sig i första taget — visst är det! Det är en språkförnyelse som bländar och fascinerar, en handling som spinner över berg och dal, land och rike. Historiska fakta och figurer kliver fram med sällsynt styrka och intensitet och så denna besatta längtan hos mannen som lämnade sin kvinna, när bröllopsfestligheterna var över och drog söderut på sommararbete. Nu frågar man sig — efter att ha läst alla dagspressens lovord plus eget studium i boken — kan Lars Ahlin svinga sig högre i den diktvärld han lever i än han gjort denna gång?

Sara Lidman delar lovorden med Lars Ahlin. Hon är myrmarkernas och skogstorparnas trollkvinna, som får poesins såpbubblor att skimra i stugornas armad,

Winston Churchill valtar till arbetare i norra England under första världskrigets sista tid

Haldor Kiljan Laxness fick nobelpriset i litteratur för år 1955

över själslivens grådaskiga snömodd, kyla och vardagstramp. Och när sommaren kom och hjortronlandet blomnade var det enklare att leva på de sex hektaren, som varje torpare skulle odla och bebygga. Om någon sa "snö" en sommardag skratade alla, ordet lät så överkligt. Man sålde bär och fick pengar till socker och kokade en sylt så god att man skulle ha kunnat muta sankte Per med den om icke Herren själv! Sara Lidman kan berätta — hon får människorna livslevande; det knaggliga bygdespråket skimrar som spindelvävar över hennes hjortron-tuvor. Håller Sara Lidman måttet — och det ser hon ut att göra — har vi fått en fattigdomens sagoberätterska, som blir vår egen tids Selma Lagerlöf. Synd bara att det torde bli svårt att översätta hennes böcker till främmande språk! Sara Lidmans bok heter *Hjortronlandet* och är en rolig bok, trots att den med alla förtjänster handlar om de små och förtryckta ve och kamp på ett mycket begränsat stycke skogsbygd i norr. Om människor i en by någonstans i norr handlar också Sven O. Bergkvists bok *Höstmässa*. Får man nu ta detta som ett

tecken på att vi håller på att likriktas i klädsel, språk och tänkesätt här i motor-samhället och att författarna därför med förkärlek söker sig till utkanterna för att hitta människor som är "annorlunda"? I alla händelser är det liksom hos Sara Lidman människor som är tuktade i skogslivets torftighet med mycket blygsamma anspråk Bergkvist skildrar. Att resa till stan på höstmässan var något att stilla bedja om. Preludierna till mässresan skildras ingående, ingen vanlig resa precis, uppskruvade förväntningar om nya upplevelser bortom vardagen. Men fattigt folk i små omständigheter ska inte syssla för mycket med det som ligger bortom. Där var spåkärningen som spådde svartsjuka och där var den "svarte" som sålde gipsgubbar... Miss-tänksamheten och svartsjukan tycks ha en förunderlig växtkraft i karga skogsmannabröst och så blir då mässresan upptakten till en äktenskaplig tragedi; den hägrande lyckan föder en katastrof och Sven O. Bergkvist har än en gång visat att han kan ge oss inblick i okända verkligheter med sin rak-på-sak-skildring i spartanska ord, men med skärpa

och inlevelse. Även Emil Hagström rör sig på liten ytvidd men har i sin bok *Barn, bohemer och talgoxar* plockat med skilda upplevelser under sin levnads-vandring, farit omkring och slitit ont, både på landet och i staden, och behållit sitt försonliga och glättiga sinne-lag mot omvärlden förunderligt friskt. Skrivar-livet har varit hårt, men den gode Emil har haft ögonen öppna och man kan vara tacksam för att han lyckats skapa sig en fristad i Roslagen och få möjlighet att berätta för oss konfektionsmänniskor av modell 1956. Knappheten i människo-skildringen kan hos Emil Hagström ta sig följande konstfulla uttryck: "Kvick-silvret sjönk, snön knarrade under mina skor, i skarvarna mellan gatlyktorna såg jag vassa stjärnögon blinka fram ur den väldiga ödsligheten. Löv och mull, en hand full mull. Någon dag senare fick jag höra, att Obligations-Nisse hade legat och dött i sin skrubb." Därmed ha vi öppnat utsikten från myrmarker och skogsbygd till storstaden, där Gösta Pettersson är mera hemma än de skönlitterära kolleger vi hittills sysslat med. Han kallar sin bok *Se vad jag fick* och den handlar också om ett geografiskt inmutat område, Söder i Stockholm, där författaren introducerar oss i en fartfylld historia med ett gäng ungdomar i huvudrollerna. Det är Ylva, Pippi, Sambo, Flingan och några till plus en del äldre människor; alla i trakterna av Slussen och Götgatan. Gösta Pettersson har skildrat ungdomar förr, men har han någonsin haft ett så fast grepp om sitt ämne som nu? Samtal mellan personerna återges friskt och öppet och det är väl fråga om inte Gösta Pettersson har skapat den finaste dialog mellan storstadsungdomar man gärna kan tänka sig, ett friskt och spontant tal där ingenting går förlorat; man känner replikernas färg och styrka högt över bokens blad. Om Gösta Pettersson har förut sagts att han säger mer i sina skönlitterära skildringar än många hyllmeter vetenskaplig psykologi om ungdom — man har goda skäl att ytterligare stryka under det omdömet efter att ha läst hans sista bok.

S. H.

Bertrand Russel: *Moral och politik*, Natur & Kultur, pris 17:50.

Erik Hj. Linder: *Guds pennfäktare*, Natur & Kultur, pris 12:50.

Virginia Cowles: *Winston Churchill Mannen och hans tid*, Bonniers, pris 25:50.

Karl Kilbom: *Cirkeln slutet*, Tiden, pris 18:50.

Lars Ahlin: *Kvinna Kvinna*, Bonniers, pris 15:50.

Sara Lidman: *Hjortronlandet*, Bonniers, pris 16:50.

Sven O. Bergkvist: *Höstmässa*, Tiden, pris 10:50.

Emil Hagström: *Barn, bohemer och talgoxar*, LT:s Förlag, pris 13:75.

Gösta Pettersson: *Se vad jag fick*, Norstedts, pris 14:50.

● **PRESSEN SKRIVER...**
(Forts. fr. sid. 5)

slutsatsen bli att det är åtskilliga överdrifter, som halkat med av bara farten och det kan kanske vara lämpligt att till sist ge ordet åt den man, som i så hög grad satt sin prägel på dagens Social-Sverige. I en artikelserie i *Aftontidningen* tar f. socialminister Gustav Möller till orda och formulerar en del tänkvärda ord som väl kan rubriceras:

Pengar, lyckan och den enskilde individen

Det är en sak till jag har några ord att säga om. Det är talet om att pengar inte skapar lycka.

Det är väl typiskt, att det talet nästan alltid kommer från personer, som aldrig — i varje fall i sin egen familjekrets eller i sitt eget liv — provat fattigdomens förbannelse.

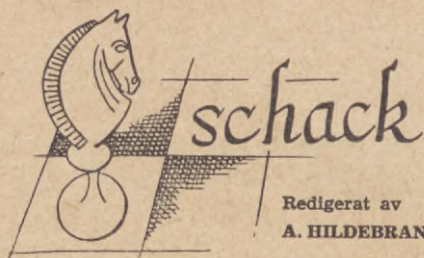
Människor som levde i fattigträsket hade knappast några förutsättningar för lyckan. Pengarna i och för sig är kanske inte lyckoskapande, men de har för den enskilda människan kunnat avlyfta den för äldre generationer ständiga fruktan att en dag stå utan inkomst eller få sina redan förut små inkomster beskurna.

Vad var det dessa människors tankar ständigt kretsade om? Jo de kretsade omkring det dagliga brödet, hur de skulle skaffa mat till sina barn, hur hustrun skulle klara hushållet med den magra kassa, som stod till förfogande. Kampen för brödet, fruktan för nöd, det var det fattiga folkets situation. Inte blev det mycken tid över för umgänge med andliga och kulturella värden, när människan hade den orimligt långa arbetstiden och de ytterligt låga inkomsterna.

Vår mening har ju aldrig varit någon annan än denna: tryggheten för dagligt bröd är själva grundvalen. Har man lagt den grunden, då har man också skapat förutsättningen och den verkliga möjligheten för människorna att ta del av andliga och kulturella värden.

Det finns i dag helt andra och bättre förutsättningar att skapa lycka åt människorna. Det är visserligen sant, att i den mån dessa lyckomöjligheter blir beroende på den enskilda människans egenart — det finns ju den del människor som över huvud taget inte kan finna sig tillrätta i livet — där hjälper varken pengar eller kultur. Det ligger i sakens natur, och det tillhör ju närmast de problem som man får hoppas att läkarvetenskapen så småningom ska kunna klara. Det är problem som inte löses med lagstiftning.

Men i det stora: trygghet från nöd ger ökad frihet, öppnar porten till lyckan. Den satsen, som vi predikat från begynnelsen, den har visat sin bärkraft. Det är en riktig linje jag haft förmånen att slåss för, utvecklingen har givit mig rätt.

Redigerat av
A. HILDEBRAND

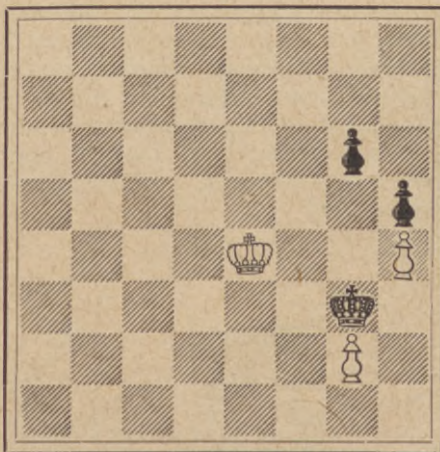
KURT RICHTER

är en mycket säregen herre. Han är inte bara beryktad i sitt hemland — Tyskland — som en av de främsta schackmästare utan även världsberömd som schackförfattare. Han har nått sin berömmelse genom att skriva om schack på ett speciellt sätt som hör till de mindre vanliga. Han skriver nämligen roligt och spirituellt. Hur är sådant möjligt när det gäller något så "torrt" som schackspel? frågar sig kanske den förvånade läsaren.

Men döm själv!

Vi återger här en liten "episod" ur hans bok "Schackkavalkad", som över-satts även till svenska och föreligger i bokhandeln i två delar.

BURIDANS ÅSNA

Ställningen härstammar från en schackmatch Essen—Barmen, vilket har varken med "äta" eller "barmen" att göra, utan helt enkelt är två tyska städer.

Svartspelaren — skriver Kurt Richter — befann sig i ungefär samma situation som Buridans åsna, vilken som bekant attraherades lika starkt av två absolut lika hötappar, men inte kunde bestämma sig för någon av dem och svalt ihjäl framför ett så att säga dignande smörgåsbord. I detta fall utgjorde bönderna g2 och h4 hötapparna, mellan vilka den svarta "åsna" (förlåt!) hade att träffa sitt val. Svartspelaren var visserligen förnuftigare än Buridans åsna. Skulle han ha följt hennes exempel, borde han ju i valet och kvalet ha gått över tiden, vilket han emellertid inte gjorde. Med 1. —, **Kxh4?** satte han visserligen i sig fel hötapp (1. —, **Kxg2!** 2. **Kf4**, **Kh3**. 3. **Kg5**, **Kg3** osv. hade vunnit lätt). Vit kunde nu sätta motståndaren patt på följande sätt: 2. **Kf4!** **g5†**. 3. **Kf3**, **g4†**. 4. **Kf4**, **g3**. 5. **Kf5!** men han föredrog att efter 2. **Kf3?** förlora, sedan krigslyckan

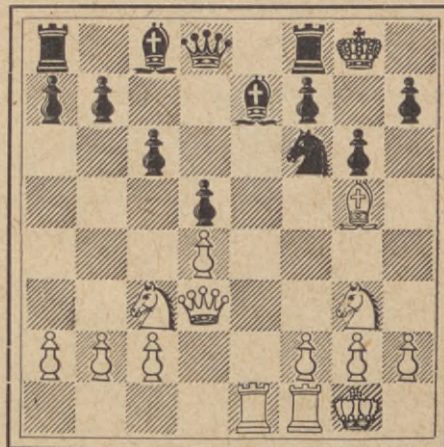
under flera drag svängt fram och tillbaka. Vem var egentligen åsnan av de två?

Så mycket om Kurt Richter och hans underbara "Schackkavalkad".

Låt oss nu under rubriken
ROCKADANGREPP

övergå till ett mera allvarligt kombinationsexempel.

Spielmann—Wahle
(Wien 1926)

Vit vid draget.

1. Te1x e7!!	Dd8x e7
2. Dd3—f3	Kg8—g7
3. Sc3—e4!	d5x e4
4. Sg3x e4	De7—e6
5. Lg5x f6†	Kg7—g8
6. Df3—f4	

Endast detta sista drag berättigar kombinationen. Svart gav upp, då han inte har någon parad mot det hotande **Dh6**.

HEM FRÅN AFRIKA

— Älskling, jag har tagit med mig ett litet reseminne hem!

DET VAR I GREVENS TID...

- Några intryck från Dramatiska Teaterns föreställning av Kameliadamen

Teckningar av Elsie-Britt Stenqvist

Kameliadamen hör nog till det stycke teaterkonst, som har det bäddat för sig i förväg till en säker publikframgång. Det har nu Alexander Dumas d. y. sört för med sin bok om samma dam. Den som en gång har läst boken känner dess odödliga doft av romantik med en bitter eftersmak, en kärlekens girland kring Marguerite och hennes blåblodige älskare som inte vissnat under årens gång. Man vill gärna se dem också i en nutida scens belysning — och man fick se dem på Kungl. Dramatiska Teatern i Stockholm under en lång tid, kväll efter kväll och i en långt inpå hösten utdragen matiné. Själva sparade vi pjäsen till allra sista föreställningen, kom så att säga "i grevens tid" för att se det klassiska spelet med grevarna i ädel tävlan kring Kameliadamen, som hette Marguerite Gautier — ja, som i verkligheten lär ha varit en dam Alphonsine Plessis, inte alldeles obekant för författaren Alexander Dumas d. y. Den odödliga damen dog i Paris år 1847 och av årtalet kan man lätt räkna ut att hon levde under en s. k. "glad period" då det dracks och festades om rätt livligt också i Sverige — enligt historiens blad var brännsvinsförbrukningen på 1820-talet uppe i 45 liter per invånare och år; bland "fint folk" hölls stora fester och dracks mycket punsch tills Peter Wieselgren började predika återhållsamhet och hyfsning. Och i Paris höll då vid den tiden den så beryktade Kameliadamen "stort hus" och virvlade om på nöjets estrader tills greve Armand kom,

såg och satte hennes hjärtesträngar i den rätta vibrationen.

*

Ja, visst såg man och kände doften av en "riktig" teater i näsborrarna, men trots allt verkar stycket på något sätt gammal, pulveriserad romantik, som stått i en malpåse och dunstat bort genom åren, tagits fram ur garderoben, friskats upp med nytt luktvatten i Kungl. Dramatens regi.

Våra skickliga skådespelare, Inga Tidblad och Jarl Kulle, spelar ut det mesta möjliga ur stycket. Jarl Kulle gör nog vad han kan och lite till för att ge publiken intryck av de rena hjärtesträngarnas klang hos Armand Duval och Inga Tidblad är naturligtvis ingen dålig Kameliadamen heller. Med sitt rika uttrycksmonster har hon också av naturen utrustats med förutsättningar att ge sken av det skimrande bräckliga skal i vilket vi tycktes skönja Ka-

Scenen "Gatan" ur Kameliadamen, uppfattad och återgiven i pjäsens anda och atmosfär

Ett av de otaliga tillfällena då Armand betygar sina känslors styrka och varaktighet för Marguerite

lek, som renar hennes själ och förvandlar henne till en "riktig" Kameliadam.

*

Kameliadamen hade, som vi vet, en bräcklig kropp, tänd av lungtuberkulos, och en stor själ, renad och tvagen i greve Armand Duvals hjärt blod. Att en sådan syntes vara dömd att gå under var helt i stil med en traditionell kärleksuppfattning. Greve var greve, en fallen kvinna en fallen kvinna, tuberkulos måste ovillkorligen leda till snar död och de ädlaste känslor begravas i det svalg, som var fäst mellan dessa olika ytterligheter. Alltså dog Marguerite i sin lungtuberkulos och hennes greve lämnades ensam i sorg och förtvivlan. Den läkare, som vid ett tillfälle framträder på scenen, är

RIVALEN

I dramat finns naturligtvis en rival, en annan greve, som kastar sina blickar på Marguerite

en synnerligen torftig representant får läkekonsten. Han har ett enkelt recept som består i "att det kommer att bli vår om några veckor". Sol och ljumma vindar skall göra underverk med hans patient. Marguerite erinrar honom då mildt förebrående om att när Gud gjorde upp sin förteckning över människornas olika syndfullheter hade han tydligen gjort smärre undantag för vissa sorts lögnar, som läkarna måste bestå sina patienter med. Men man bör hålla i minnet, att den kvinna, som torde ha varit modell till Kameliadamen dog i Frankrike 1847. Tuberkelbacillen var ännu inte upp-

täckt — den upptäcktes först år 1882 av den tyske läkaren Robert Koch — och läkarnas möjligheter att komma tillrätta med sjukdomen var starkt begränsade. Att Kameliadamen hade en "riktig" lungtuberkulos behöver man dock inte trots tidens bristfälliga diagnostiska metoder tvivla på. Man får väl också utgå från att författaren till boken Kameliadamen, i stil med många andra skönlitterära konstnärer, fann det fullt naturligt att koppa samman en lidelsefull kvinnas utsvävningar med en hetsigt fortlöpande tuberkulos. I pjäsen får man synbara bevis på att sjukdomen liksom dirigerar hennes handlingar och den bidrar naturligtvis också starkt till att framhäva hela hennes tragedi. Därmed är inte sagt att stycket Kameliadamen är någon exponent för s. k. billig lungsotsromantik. Pjäsen bjuder mycket av fin skådespelarkonst och förstklassig teaterregi, som väl tillvaratagit den klassiska bokens dofter och klanger. Som någon utpräglad exponent för den realism, som ansågs stå i bjärt kontrast till den tidigare romankonsten kan man väl dock knappast beteckna Alexander Dumas d. y:s Kameliadam. Lite andra tongångar vill vi nog se i ett s. k. socialt drama. Och för att än en gång återgå till själva handlingen så led nog grevarna mest av blodfattig tamhet i sina förehavanden. Kan detta möjligen bero på att Kameliadamen i all sin glans och tuberkulösa sprödhet också visade en intellektuell styrka, som verkade något avkylande på de manliga aktörernas uppmarsch kring henne?

S. H.

Det var före motboken...

Kaleidoskop från tioalet av Harald Carlsson

Teckningar: Elof Lindbäck

Ett uppfriskande åskregn lämnar efter sig gator så rena som nyskurede golv. Dagen skimrar i violet och grönt av millioner dallrande regnmikrober. Regnbågen spänner sitt valv från öst till väst i en rasande grann färgsymfoni. Mot norrsidan tar ett blygrått moln farväl av staden. Fönster och vattenpusar återspeglar en vänligt leende sol. Takteglet lyser gult och rött, och den regntyngda krassen i skomakarns grönmålade lådor strekar åter uppåt. Det droppar ännu friskt från stuprännor och takplåtar. Fåglarna kommer ruggiga fram ur sina gömslen. Duvhanar burrar upp sig och dansar i vild kärleksyra för sina vingslaka honor. Den ozonmättade luften ger ny livslust åt de domnade andarna. Skräcken har flytt. Livet går vidare.

Acke kommer från cigarraffären. Han har köpt två cigaretter åt Gullan. Två Bridge med munstycke. Hon skäms för att köpa rökad själv. Därför skickar hon alltid Acke efter det.

Gullan är en sextonårig flicka som bor i samma kåk som Acke. Hon är ett problembarn som inte har bestämt sig för något arbete ännu. Hon vet inte riktigt vad hon vill. Visst vill hon arbeta, men hon

vill inte bli buteljksköljerska vid Münchens Bryggeri som modern. Nej hon vill bli någonting finare. Hon har förläst sig på sentimentala böcker och hon jämför sig själv med hjältinnan i Mannen av börd och kvinnan av folket, eller som Rosen på Tistelön. Nu väntar hon bara på sitt livs stora chans, utan att dock lägga två strån i kors för att nå den. Hon bara drömmer och

tror att lyckan kommer av sig själv. Modern tycker att det kan duga med vilket arbete som helst när man är i Gullans ålder. Att gå hemma om dagarna är inte bra, ty lättja föder osunda tankar. Och osunda tankar är människans fördärv.

Men Gullan tycker inte själv att hon är lat. Hon sprudlar av energi. I fantasin. Får hon bara en kopp kaffe och en cigarett, sen lever hon in i drömmarnas värld. Där är hon en dam av värld. Grevar och baroner ligger för hennes fötter och tigger om hennes ynnest. Men hon har svårt för att bestämma sig. Hon vet inte vilket som är bäst, en greve eller en baron. I fantasin tjänar hon också mycket pengar, och hon köper den ena lilla röda stugan efter den andra åt modern. Små röda stugor med vita knutar, omgivna av blomrabatter och äppelträn. Men sagan försvinner med cigarettröken och alltid kommer den obehagliga verkligheten tillbaka i det lilla enkelrummet med dess torftiga möbler. Och på kvällen kommer modern, trött och förbi, och sparkar av sig de grova kängorna framför spisen och slår sig ner på den uppbäddade sängen för att massera kylknölnarna på fötterna. Det är så drygt att gå på stengolv hela dagarna.

Modern säger aldrig någonting till Gullan numera. Men hon tänker desto mer. Och det gör Gullan också. Vänta bara, tänker hon. I morgon så...

Men morgondagen kommer att bli likadan. Det vet hon. Hon kommer att skicka Acke efter två Bridge, och hon kommer att drömma samma drömmar. Och Acke, som bara är tio år, kommer som vanligt att tycka att tjejer inte är kloka nånstans...

På gatan står Fyll-Abbe och diskuterar med Spisrakan. Abbe är en hamnjobbare som jobbar hårt, men som ibland brukar studera livet genom flaskbotten. Därav öknamnet. Men om någon kan kallas fullvuxen så är det Abbe. Nära två meter lång. Armar och nävar som släggor. Näsan är tillbucklad och sitter på tre kvart. Man använde inte småpotatis den gången man bombarderade den här kran. Men annars är han ingen ful karl. Kvinnorna kastar tränsjuka ögon efter honom. Att han super är ju hans sak. Själv anser han sig aldrig vara

full. Bara lindrigt nykter. Ibland. Och sånt retar ju en del. I synnerhet poliser. Och Spisrakan är polis. Före detta knekt. Stor, grov, och myndig. Långa armar och stora plattfötter. Han är nästan lika kraftig som Abbe. Men pickelhuvan och sabeln ger honom en extra pondus som inte Abbe har. Dessutom har han praktfulla pröjsare som löper som ett svart band tvärs över ansiktet. Kanske därför som han kallas för Spisrakan. Ryktet påstår att han är folkilsken, men det är väl inte så farligt med den saken. Bara man tar honom på rätt sätt.

De har varit ihop och krigat en gång de här två tuffa gossarna. Men det gör de aldrig om. De är som två envisa tjurar. Ingen vill ge sig. Abbe tycker inte det angår snuten om han tar sig en sup ibland. Och Spisrakan tycker precis detsamma, fastän tvärtom. Abbe ska inte hindra polisen i dess tjänsteutövning enligt paragraf så och så. Han kan paragraferna han, Spisrakan.

En gång hade han försökt anhålla Abbe för fylleri. Det var när han var ny på det här distriktet, och det var första och sista gången han gav sig på Abbe. Han vill inte gå till åtlöje för folket i de här trakterna. Det är han för egenkär till. Inte för det att Abbe hade gjort våldsamt motstånd. Tvärt om. Han hade inte gjort något motstånd alls. Han stod bara still. Polisen fick honom inte ur fläcken. Han stod där han stod bara. Ingenting annat. Men han tyckte inte om att man krefsade på honom. Karlar ska inte kladda med karlar, sa han. Karlar ska kladda med fruntimmer. Och så borstade han av sig polisen som om denne varit en vägglus som råkat komma på hans rockärm. Polismannen blev naturligtvis fly förbannad och törnade emot Abbe som en murbräcka. Men det hjälpte inte mycket. "Ta inte i såru tappar mjölkötanderna", sa han bara. Och Abbe stod där han stod. Lugn och sansad. Att lyfta honom gick inte. Polismannen fick honom inte en millimeter från marken. Han försökte med alla tjuvknep som fanns, men Abbe kände dem alla och visste att gardera sig. Han stod där stadig som en klippa och tog leende emot törn efter törn. Till sist kom polisen på idén att endast använda sig av sin myndighet som

polisman. Det hade han tydligen inte tänkt på förut.

— Följ med nu bara. I lagens namn, hojtade han.

— Nehej du. Så fan jag det gör, sa Abbe. Vill du ha mej till snuthäcken får du förbanna mej släpa mej dit. Det är ditt jobb och inte mitt. Det har du betalt för.

Och de enda två vittnena som fanns stod bara där och flinade. Det var de båda fröna Acke och Gurra. "Jag håller en tunna skit på snuten", sa Acke. "Jag håller två", sa Gurra. Han var inte snål.

Polisen försökte då med ett sista raseriutfall och vräkte sig på Abbe som en stor elefant. Men då ilsknade Abbe till. Om det fanns något som han inte gillade så var det när man vräkte sig på honom som elefanter. Vad som helst, men inte elefanter. Han kopplade polisen i ett stadigt grepp och slängde honom över axeln. "Åll rajt, snuten

lilla. Nu ska vi gå till farbror polisen", sa han. "Men du ska inte gå dit med mej, utan jag med dej." Så knallade han makligt gatan framåt med den ilsket sprattlande polismannen medan de båda fröna slogs om vem som skulle bära poliskasken. Gurra vann. Och nu hade Abbe faktiskt vittnen på att det var polisen och inte han som gjort våldsamt motstånd då det blev tal om att gå till polisstationen.

Men Abbe var inte långsint. Efter en stund satte han ner polisen på gatan och frågade hur han ville ha det. Spisrakan var inte dum. Han visste när han var slagen. Och sinne för humor hade han också. Visst kunde väl Abbe få en månad för det här, men det var ju ingenting mot den skymf han själv skulle bli utsatt för om Abbe kommit inknallande på stationen med sin börda. Dessutom hade han på känn att folket i de här kvarteren inte ville vittna emot Abbe. Därför lät han udda vara jämt sedan han först lyft ett varnande finger och förmanat Abbe att inte ta en brännvinsup till den dagen såvida han inte tiggde om att bli anhållen på nytt. Abbe uppskattade skämtet och försäkrade att han inte skulle dricka mer brännvin den dagen. Bara konjak. Spisrakan ryckte på axlarna när han tog tillbaks sin pickelhuva från Gurras huvud. Konjak angick honom inte. Det hörde inte till hans avdelning. Enligt reglementet hade han bara att anhålla brännvinsfyllerister. Därmed kvitterade han Abbes humor. Abbe skrattade hjärtligt, och efter den dagen blev de här båda hårdkokta gossarna de bästa vänner i världen. Även om de inte kunde undvika att då och då slänga ett glåpord till varann.

Så står saken till när Acke kommer fram och ställer sig bredbent vid sidan om Abbe. Han kör händerna djupt ner i byxfickorna, bröstar sig och kikar upp under mösskärmen. Han blinkar åt Abbe och menar att om snuten är dum på något vis så kan Abbe räkna med honom. Abbe läser hans tankar och skrattar godmodigt. Han lägger sin stora ludna näve på Ackes huvud och drar skämtsamt ner mössan över ögonen. Abbe gillar barn. Och Acke gillar honom för det. Han rent av avgudar honom. De är världsvana killar, Abbe och han. Gentlemän i svångrem.

Har provat på det mesta här i livet och är nästan blasé på kvinnor.

En skönhet seglar förbi och kastar längtande blickar på Abbe. Hon ser trånsjuk ut, men Abbe låtsas inte se henne. "Sånt där lull-lull", säger han. "Det är till för småpojkar att leka med. Ingenting för stora starka karlar." Och han menar det också. Ska man ha fruntimmer måste man ha en halvpanna först, menar han. Om Abbe fick välja mellan en halvpanna och en snygg brud tog han säkert halvpannan. Och sen ville han inte se röken av kvinnor. Då vill han bara bryta arm och dra fingerkrok. Fast ibland är ju kvinnorna bra att ha förstås, medger han och drar sig fundersamt om hakan. Till att laga mat och stoppa strumpor och sånt där. Det är Abbes syn på kvinnan.

Acke stortrivs bland de stora killarna här i Skinnarviksbergen där män är män och kvinnor är kvinnor.

Men Spisrakan betraktar Acke med ogillande ögon. Han ser bara blivande oroselement i dessa kåkarnas ungar. Problembarn och vägglöss bara. Något som han kommer att få besvär med den dag de vuxit upp till Abbes format. Han tror inte att tider kan förändras.

Acke flyttar sig närmare Abbe och tittar upp i hans väldiga anlete. Han tycker att Abbe är så ful så att han nästan är vacker. Jäklar om han hade en sån praktkran som Abbe ändå. Acke tycker att den är höjden av manlig skönhet. Och just nu känner han sig så karlaktig att han faktiskt skulle vilja be Abbe om en pris snus. Men han törs inte göra det så länge som polisen står kvar. Det är något visst med pickelhuvor och sablar i alla fall.

Spisrakan vänder dem ryggen och plattar i väg neråt gatan. Stor, grov, och myndig. Han lägger de vitbehandskade händerna på ryggen och ser ut som om han skulle rå om hela stan. Han går mitt i gatan ty där är hans rätta plats. Han behöver inte vara rädd för trafiken ty någon sådan finns inte här. Bara en och annan åkarkamp som kommer stillsamt lunkande framför en halvsovande kusk, och dessa fyrfotade motorer har vett att väja undan för en polis.

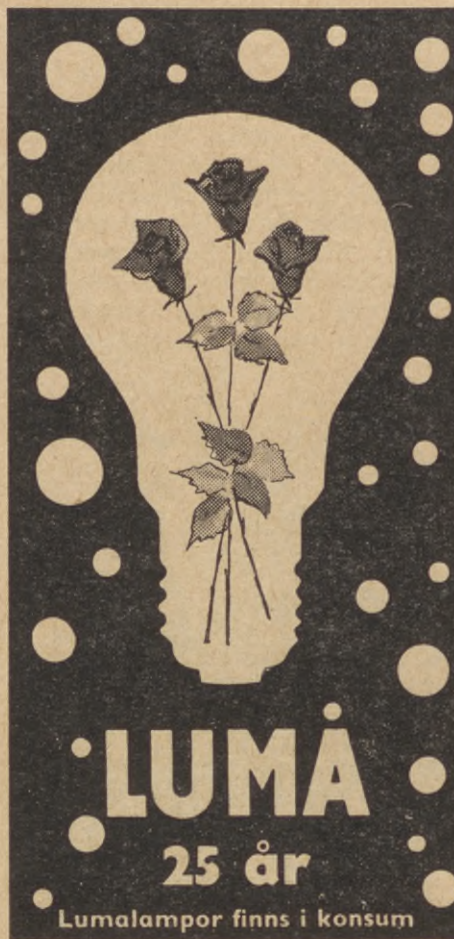
Abbe smeker sin haka med en stor luden näve och tittar fundersamt efter polismannen.

— Tänk så synd, säger han så till Acke. Tänk en sån praktig hamnjobbare det skulle ha blivit av den där kisen.

Och kanske Spisrakan tycker detsamma, fastän tvärt om. Tänk en sån bra polis det kunde ha blivit av Abbe.

Men uppe i ett fönster sitter Gullan och tittar långt efter polismanens breda rygg. Hon har drömt färdigt för dagen nu, och som vanligt har hon väl börjat pruta av sina fordringar på grevar och baroner. Tänk om hon skulle gifta sig med polisen? Men de ögon som hon sedan vänder mot Abbe motsäger hennes funderingar. Gud vet om det inte blir Abbe i alla fall. Kan man pruta av grevar och baroner så kan man säkert pruta av polisen också. Det blir nog Abbe ändå. För se gifta sig, det ska hon. Hon tänker inte leva ogift i hela sitt liv, precis som modern, och gå och slava på något gammalt bryggeri. Nej, aldrig i livet.

Så har då Gullan äntligen bestämt sig. Atminstone för dagen.

LUMÅ
25 år
Lumalampor finns i konsum

● VI RESER UT...

(Forts. fr. sid. 13)

oss här med att betona vikten av att lagarna mjukas upp och att vi över hela linjen får en sociallagstiftning, som tar hänsyn till tuberkulosens speciella karaktär.

Att hålla livsviljan frisk...

Men det gäller inte bara försäkringskydd, olika åtgärder för att förebygga den rent ekonomiska katastrof en långvarig sjukdom innebär — det gäller kanske främst att hålla livsviljan levande, att inte det psykiska kapitalet spolieras under sjukdomens tryck: Ja, bara detta att fylla i blanketter och övertyga olika instanser om sin oförmåga och behov av hjälp i olika avseenden blir pressande för en sanatoriepatient. På längre sikt gäller ju framför allt att komma in i normal livsrytm, att bli frisk och självförsörjande. Så kan man kanske något fritt uttryckt påstå att patientens åstundan bör vara att så snart som möjligt komma från sina vänliga hjälpare, läkare, sjuksystrar och kurator...

Patienten måste även känna sig som medarbetare och medansvarig i sjukvården. Hans egna aktiviteter måste uppmuntras mitt i allt detta "mottagande" av tjänster från andra. När vi sitter samlade här glider samtalet över på andra förhållanden och det är kanske symboliskt att man omedelbart efter att ha passerat stora ingången på Högbo i en korridor hittar en vacker arbetshylla, en förnämlig hylla, som inom glas och ram innehåller en portfölj, en vacker halsduk och en hel del annat som visar att man kan utföra arbete även under beteckningen sanatoriepatient och att en väl avvägd portion av sysselsättning ingår i den medicinska terapin. Vi får veta att bokintresset uppmuntras med årliga anslag till nyutkomna böcker, att Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos "rörliga" bibliotek av facklitteratur för specialstudier utnyttjas, att man har lokalradio, egen samling av grammofoonkivor, tillgång till föreläsningar från en föreläsningsförening osv.

Och på tal om aktiviteterna från patienternas egen sida får vi inte glömma patientföreningen, som är en viktig länk i sjukhusets liv — den stärker känslan av medansvarighet och den är, om den arbetar på rätt sätt, en outhärlig länk i modern sjukhusdemokrati. Kurator Sterners träff med patientföreningen är heller ingen engångsföreteelse för att visa sin samarbetsvilja för en gästande tidningsman. Det ingår i kuratorns arbetsrutin att ha regelbundna sammankomster med patienternas egen förening.

Så kommer sjukhuschefen i korridoren...

Under vårt samtal har det hunnit bli rond, sjukhuschefen, dr Åke Björklund, är på frammarsch och vi är lovade ett samtal. Vi avbryter det förberedande

santalet för att ge oss in på de rent medicinska problemen. Vår frågestund har delvis sin anknytning till vad vi tidigare läst och hört om dagens tbc-situation. Nu skall vi få ett koncentrat här på platsen — få bekräftat och utrett av en sjukhuschef mitt i sitt dagliga arbete.

På några frågor om den aktuella situationen upplyser dr Björklund om att man på Högbo vid hans ankomst hit år 1942 räknade med en medelväntetid för platsbehövande på tio dagar. Patientomsättningen samma år utgjorde 280 män, 251 kvinnor och 95 barn. Medelvårdtiden per patient var 201 dagar. En liknande samsamställning år 1954 visar 203 män, 186 kvinnor och 26 barn — medelvårdtiden var 231 dagar och beträffande väntetiden för platsökande kan man i regel bereda plats genast. Jämförelsen visar vid närmare granskning en kraftig nedgång av barn tuberkulosen, liksom en nedgång, ehuru ej så stor för vårdade vuxna patienter. Det är då att märka att 1942 fanns fem bygdesanatorier som successivt kunnat nedläggas.

Vid tidpunkten för intervjun var antalet vårdade 93 män, 66 kvinnor och 6 barn. Länet har 2 A-sanatorier (Högbo 212 platser och Solbacken 102 platser) samt Backgårdens konvalescenthem där landstinget disponerar minst 6 platser. Platstillgången är god och behovet av vårdplatser har visat en fallande kurva. Man planerar att på Högbo sanatorium använda en stängd avdelning för vård av kroniskt sjuka.

Centralsdispensären i länet redovisade år 1942 665 nya tbc-fall, mot 229 1954. Sistnämnda år utskrevs ur dispensärregistret flera fall än som inskrevs.

Doktor Björklunds redogörelse, sedd i jämförelse med riket i övrigt, är en ganska trogen spegelbild av dagens tbc-situation: man utnyttjar viss del av sanatoriet för annat ändamål än akut tbc-vård, platstillgången är relativt god, barn tuberkulosen visar kraftig minskning.

Den ljusa bild sifferanalysen framkallar sätter dr Björklund i relation till följande faktorer:

Effektivare dispensärorganisation, frivillig Calmettevaccinering, tidigare uppstående av sjukdomen, effektivare behandlingsmetoder, varigenom smittkällor reduceras. I calmettevaccineringen har man för övrigt säkert en av orsakerna till barn tuberkulosens snabba tillbakagång, men många olika faktorer ha samverkat till vår för dagen gynnsamma situation — här inte att glömma den allmänna standardhöjningen i vårt samhälle. På en fråga om relationerna mellan s.k. "självläkedom" och aktiv behandling förklarar dr Björklund att sådana gränsdragning är omöjlig. All behandling är aktiv. Vilokurerna, sängläget, är viktigt — för att inte säga själva grunden i behandlingen. Sedan blir det fråga om ett individuellt bedömande av fallen, hur de olika åtgärderna

skall sättas in. En sanatorieläkare i dag har ett avsevärt bredare register av behandlingsmetoder än en kollega för låt oss säga tio år sedan. Kemoterapien och operationerna står i förgrunden. Det s.k. resektionsingreppet, dvs. att genom operation avlägsna angripna lungdelar, har visat sig mycket framgångsrikt, men den äldre metoden, torakoplastik, populärt kallad revbensoperation, för att bringa en sjuk lunga i sammanfall och vila, är fortfarande en väl användbar metod. Det beror, som sagt, på fallens individuella karaktär vilken åtgärd som sättes in. Från början fanns det en tendens att se kemoterapien som en metod, som skulle "konkurrera" ut all annan behandling. Numera har kemoterapien sin rätta plats vid sidan av andra åtgärder som viktigt komplement bl.a. för att bringa fall i operabelt tillstånd och man kan i dagens läge säga att de olika metoderna komplettera varandra. Härvid får man ha i minne att även om ex. kemoterapien betydligt oerhört mycket så har också de äldre metoderna utvecklats. Pneumothorax, i dagligt tal kallad kvävgasbehandling, användes flitigt på Högbo och på vår förfrågan om inte resektionen, att genom operativt ingrepp avlägsna sjuka partier, skulle vara effektivast genom att man på så sätt får bort det onda upplyser dr Björklund om att statistiken hittills på dylika ingrepp visar vackra resultat, men att man i princip inte har hundraprocentiga garantier för att inte sjukdomen kan blossa upp på nytt i andra delar av lungorna även efter en dylik operation. Lungförändringar kan ibland vara svåra att lokalisera och den framtida forskningen får visa om man får den hållbarhet i resultaten som hittills redovisad statistik av företagna resektioner ger löfte om. Hållbarheten i resultatet var det... hur är det med återfallsfrekvensen? På den punkten får vi ytterligare några siffror.

Ser man på relationerna mellan år 1955 intagna på Högbo, vilka tidigare vårdats för tuberkulos och de som vårdas för första gången så skulle det röra sig om en återfallsfrekvens på omkring 45 %, men siffran får ses mot en bakgrund av olika faktorer och inte generellt bedömas som slutgiltigt bevis på antalet recidiv.

Överdriven "gödkur" förkastlig — men sängläget har stor betydelse för tillfrisknandet

Konkurrensen mellan gammalt och nytt i sanatorierutinen dyker upp på nytt och vi kommer in på frågan om "övergödningen". Dr Björklund hävdar att man här gör klokast i att inte gå till överdrifter. Det är bäst med normal vikt och hull och att man kan hålla en normal vikt någorlunda konstant. Överdrif-

terna i viktökning har nog sin historiska grund i att man förr inte hade så mycket att välja på i behandlingsväg. Däremot kan det vara på sin plats att ordentligt understryka liggkurernas betydelse som grund i sanatorierutinen, även om läkaren i övrigt har goda medel i kampen mot sjukdomen. Detta kan motiveras bl.a. i att det horisontala sängläget påverkar blodets fördelning i lungorna vilket innebär gynnsamma förutsättningar för läkeprocessen i lungorna. Man kan påvisa detta bl.a. vid fall av rygggradstbc med samtidiga lungförändringar. Lungtbc i dylika fall har gått till snabb och gynnsam läkning, vilket visat sig ha sin grund i att en patient med rygggradstbc av lätt förstådda skäl måste hålla ett strängt sängläge. I övrigt vill dr Björklund särskilt understryka att patienterna i regel följer läkarens rekommendationer, när det gäller val av lämplig behandlingsmetod, men att det tidigare funnits en överdriven tro på de kemiska preparatens effekt, vilket dock numera utjämnats till att man ser kemoterapien som ett värdefullt hjälpmedel vid sidan av och i förening med de övriga medicinska resurserna.

Allt som allt har vi ett ganska hyggligt utgångsläge för en framgångsrik kamp mot tuberkulosen nu tycker dr Björklund, men det finns en viss benägenhet hos folk att läsa tuberkulosstatistik felaktigt. Dödlighetskurvan har aldrig visat så litet antal döda i sjukdomen som nu, men sjukdomsfrekvensen är fortfarande hög, en seg kurva som man bör läsa och begrunda parallellt med den sjunkande dödligheten. Titta själv skall ni få se! Och kom ihåg att dödlighetskurvans snabba och glädjande fall icke felaktigt får tolkas så att resurser i form av anslag m.m. fortfarande icke skulle behövas.

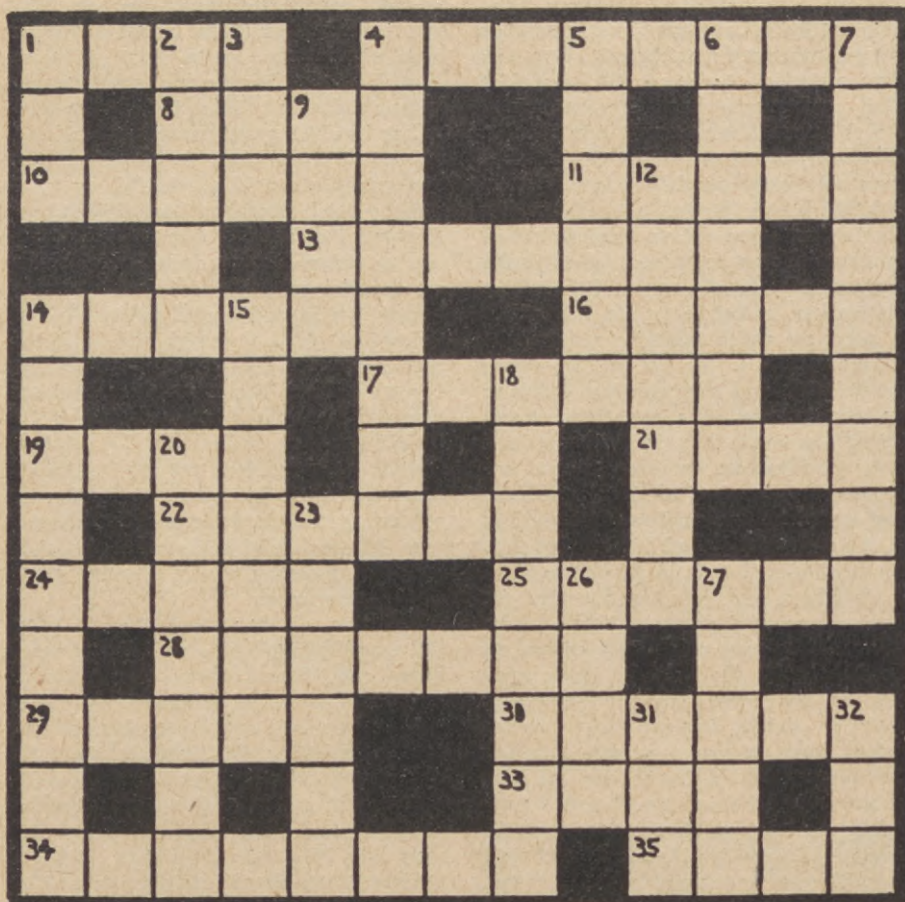
*

Så skulle det då vara dags för att dra ihop våra intryck till en kort sammanfattning. Vi ser att det här arbetas på att göra patienten frisk. Dr Björklund har redovisat för sitt fögderi, kuratorn för sitt. I korridorerna ser vi systrar och biträden med medicinbrickor, matvagn och allt vad som hör till den dagliga sjukvårdens vardagsrutin. På stolarna utanför doktors mottagningsrum sitter patienter och väntar. Var och en har säkert sitt angelägna ärende. Det skall talas om behandling, man vill kanske ha klarhet i något man legat och funderat på... och kanske man kan fråga om det snart är tid att resa hem. Hem igen! Till arbete, familj och världen utanför, att återknyta sin tillvaro igen till den övriga gemenskapen, till medmänniskorna, bortom Högbos barrskogssus, sjukhusrutin och utsikter över bygden. Om det senare kapitlet i patientens Social-Sverige, om återanpassning, arbetsvård, arbetsträning och yrkesutbildning till ur hälsosynpunkt lämpliga yrken, återkommer vi i ett reportage i nästa nummer.

S. H.

Glöm inte att prenumerera på Status för år 1956!

KORSORD nr 1

VÅGRÄTA ORD

1. Inte kalla, men bli kallad. (4)
4. Ett hem i miniatyr. (8)
8. Tysk flod. (4)
10. Hur en kötted är. (6)
11. I detektivromaner och i vårens tid. (5)
13. Ett av Amerikas stora litterära namn. (7)
14. Lockande rå. (6)
16. Ha apotekare bruk för. (5)
17. Användes av mängden vid tippning. (6)
19. Kan användas som bränsle. (4)
21. Fyra. (4)
22. En typisk vinterföreteelse. (6)
24. Kan en imbecill inte mycket. (5)
25. Kärl hos kemist. (6)
28. En som går under jorden. (7)
29. Han sköt henne. (5)
30. Vad är en bok utan titelblad? (6)
33. "Det ord är skönast som ej blev sagt, men endast skälvande —." (4)
(Bertel Gripenberg)
34. Vits. (8)
35. I garderob och telegram. (4)

LODRÄTA ORD

1. — Jag lever på att skriva —, sa den unge skalden på fråga vad han levde av. (3)
2. Mellan kopp och kanna. (5)
3. Kan vara mörk. (3)

4. Befinner sig i jäsning. (8)
5. En för frestelser utsatt man. (6)
6. 6:—. (7)
7. Folklig benämning på en dag i februari. (9)
9. Har en viss alkoholhalt. (4)
12. Just som man ska vara. (7)
14. Den inre övertygelsen av en påtaglig huvudsak. (9)
15. För en ljudlös tillvaro. (7)
18. Överskådligt placerat. (8)
20. En skiva med många krökar. (7)
23. Konstateras kanske hos debutant. (6)
26. Politiker och bra plats. (4)
27. Portioneras ut skopvis. (5)
31. Nedan. (3)
32. En sådan är karakteristisk. (3)

Tävlingsregler

Lösningar till korsord nr 1 skall vara Status' redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 febr. 1956. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 1". Glöm ej tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på tio och ett på fem kr. utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i marsnumret 1956.

Lösning till korsord nr 10

VÅGRÄTT: 1. Knölpåk. 5. Aktie. 8. Rök. 9. Monarki. 10. Törne. 11. Tro. 13. Skandinav. 15. Uppträckning. 18. Kyrkrätta. 19. Par. 21. Moder. 23. Inalles. 24. Agn. 25. Texas. 26. Gatsten.

LODRÄTT: 1. Komet. 2. Örnbo. 3. Parasitär. 4. Krigarättling. 5. Akt. 6. Tyranni. 7. Etervåg. 12. Rep. 14. Deklarant. 15. Utkomst. 16. Paradox. 17. Noa. 19. Pilot. 20. Reson. 22. Ras.

Pristagare: 1:a pris kr. 10:—, fru Gert-rud Andersson, Box 17, Rydsgård.

2:a pris kr. 5:—, Ingvar Åkesson, Hornsgatan 5, Ystad.

Lösning till korsord nr 11

VÅGRÄTT: 1. Bisats. 5. Husse. 8. Ekträ. 9. Njugga. 10. Stånd. 11. Dubbelhet. 15. Aha. 17. Arkiv. 18. Tålig. 19. Bastu. 21. Ulv. 22. Stamlokus. 26. Gurka. 27. Chimär. 29. Stake. 30. Tratt. 31. Advent.

LODRÄTT: 1. Bonad. 2. Stubb. 3. Teg. 4. Skall. 5. Hästtagel. 6. Småsak. 7. Eldhav. 12. Uttal. 13. Entusiast. 14. Halka. 16. Hindu. 19. Budget. 20. Svärta. 23. Mocka. 24. Kämpe. 25. Sprit. 28. Hed.

Pristagare: 1:a pris kr. 10:—, K. E. Kru-sell, Smittensbacke 3, Visby.

2:a pris kr. 5:—, Werner Andersson, Almbyallén 36, Örebro.

DAMERNAS VÄRLD

— Jag är minsann klädd efter 1956 års mode, men HAN far omkring i en bil från 1949!

STOCKHOLM**JU TELUMP**

Säckar och juteväv köpes. Fördämningsmattor, cisterner, sand- och torkgaltar säljas. Koksgrutor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & C:o

Timmermansgatan 47 - Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

Allt i Sulläder, Plattläder, Skinnvaror, Arbetskodon, Trätofflor, Stövlar, Pjäxor, Chaufförkängor, Skinntofflor, Chaufför- och arbetshandskar, Reseffekter, Tågvirke, Bindgarn och seldon finner Ni i Oskar W. Lindgren & Co. Läderhandel, (Torsten Blidén). Ringvägen 127 (nära Götgatan). Tel. 41 09 14. Obs! Boxkalvstövlar, Sportskodon, Motorkängor och sydda manskängor av C. G. Ströms i Kumla välkända fabrikat. Mod. priser.

Svenskt Papper Aktiebolag

Sveavägen 98, Stockholm

Alla slag av papper för tryckerier

Specialitet:

Tryckpapper för böcker och tidskrifter - Broschyromslag

Försäkringsbolaget "ZÜRICH"

Birger Jarlsgat. 8, Sthlm 7. Tel. 67 05 10

BORÅS**BORÅS EXPORTAFFÄR**

Köpare till
Järn- o. Metallskrot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 - Telefon 156 20

- BORÅS -

LULEÅ**LULEÅ KEMISKA TVÄTT**

Smedjegatan 24 Telefon 1466

LULEÅ**KEMISK TVÄTT - ÅNGPRESSNING**

Ring Ni, så hämta vi!

Bröderna Hedlund

TILLVERKARE AV:

VIBRO-BLOCK

Tel. 111 04 LULEÅ Lulsundet

MALMÖ

Vår hypermoderna anläggning svarar för en god kundtjänst.

AB. KOLKOKS

Malmö tel. 717 95 växel

NORRKÖPING

Gummicentralen

Stockholmsvägen 22-26
Tel. 268 30 NORRKÖPING Tel. 268 30

Utför alla slags reparationer
Försäljning av nya ringar

NYKÖPING

AB Nyge-Verken

Hemgårdsvägen 10

Tel. 4200

SUNDSVALL

AB BENGT ANDERSSON MANUFAKTURAFFÄR

STORGATAN 17
Tel. 3311

TORSÅS**KÖKSVÄXTFRÖSATS**

best. av nedanst. populära och lättodlade sorter. Fröportionerna äro i färg med odl. anv. 1 Blomsterlön, 1 Klockranka, 1 Ipomea, 1 Buskluktärt 20 cm hög Nyhet, 1 Maurandia, 1 Mimosa "Rör mig ej", 1 Passionsblomma o. 1 Thunbergia till end. kr 3:50 fraktfritt mot postförskott. Returrätt. Rekvirera direkt från: **AB BERNHARD ANDERSSONS FRÖHANDEL, TORSÅS**

Dessutom erbjudas Amaryllis lökar storl. 25 cm - röda, rosa o. strimm. kr 5:75 pr st. 3 st. o. däröver portofritt.

1000 Affärskuvert 10 kr.

Blyertspennor Amer ced. pr gross .... 10:—
Genomslagspost A⁴ pr 1000 st. 7:50
Läderportfölj, 2 lås ..... 15:—

Kontorsartiklar till LÄGSTA priser.

KONTORSLAGRET

G:la Brogat. 36 - Stockholm - Tel. 20 64 58

MARMOR INGEN LYX

utan praktisk och billig vardagsvara

i fönsterbänkar

trappor

och golv

AB BJURSTORPS MARMORVERK

Fabr. i Katrineholm. Tel. 200 83
Försäljn. Västervik. Tel. 122 46 o. 100 83

man känner sig rikare

"... nu när man kan byta gar-
diner oftare — tack vare
de billiga priserna och ändå
bibehålla standarden vad kvalitet
och mönster beträffar..."

Rydboholms
AKTIEFÖRETAG